

Vardagsmystik

Reträttföreläsning Berget, Rättvik 17-20 juni 2019

Hans Eminens Kardinal Anders Arborelius OCD Biskop av Stockholm

(Föreläsningen är nedskrivna efter bandinspelning)

Föreläsning I

Vi börjar med några ord av påven Franciskus.

Herrens barmhärtighet är ett mysterium. Guds Hjärta är det största och vackraste mysteriet. Om du vill färdas till Guds Hjärta gå barmhärtighetens väg och tillåt dig själv att ta emot barmhärtighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Hela vårt liv är en resa, en färd, för att komma Gud allt närmare. Vi glömmar ibland bort, att vi hela tiden kan växa in i en allt djupare relation med Gud, att han kan komma oss ännu närmare och ta oss ännu mer i besittning. Vi skall i de här föreläsningarna försöka se hur vi kan evangelisera vardagen, den del av vår verklighet där vi mest lever. För de flesta av oss är det där vi mest håller till. Ofta relaterar vi Gud mer till det lite speciella, till en reträtt, en gudstjänst eller en bibelläsning, och glömmar bort att Gud alltid är närvarande i vårt liv och att vi alltid kan komma honom närmare. Det är underbart när det går upp för oss, att vardagen är den naturliga mötespunkten med Gud och att vi där mer och mer kan tränga in i de möjligheter som finns att låta Gud komma oss nära.

För ungefär 50 år sedan kom jag till klostret i Tågarp. Som novis får man ledning och undervisning i olika ämnen. I den inre bönen fick jag Br. Wilfrid Stinissen (1927-2013) som lärare. Han betonade mycket starkt att grunden för hela bönelivet är Guds närvaro. Det är den grund vi alltid står på. Gud har skapat allt. Genom sin nåd och sin barmhärtighet har han låtit allt komma till, och jag är en del av denna verklighet. Det betyder att Gud alltid är närvarande i det han gör. Skapelsen är inte bara något som har skett en gång för längesedan utan ett ständigt pågående skeende, där vi tar emot vårt liv, vår existens. Vi tar emot tillvaron som ett uttryck för Guds godhet och barmhärtighet. Vi tillåter oss själva att ta emot barmhärtighet, säger påven. Det låter så enkelt och självklart, men det är ofta något vi glömmar bort. Vi kommer ihåg det som är mer komplicerat, men det som ligger för handen och är självklart, att vi ständigt lever i Guds närvaro, tänker vi inte alltid på.

Det betyder inte alltid att vi känner, erfar eller upplever Guds närvaro. Det är mycket viktigt att vi är medvetna om att det inte sker på det planet. I vår tid är vi mycket inriktade på upplevelser, på ”kickar”. Det skall hela tiden vara något nytt, något som händer och tar oss i anspråk, men det vanliga livet, vardagslivet, blir egentligen bara något som flyter fram. Men vi får se på vardagslivet som en färd, en resa till Guds Hjärta, som påven säger. Vi kan mer och mer bli hemma i vår vardag, i vår verklighet och möta Gud och ta emot honom där. Han är redan där. Han har skapat allt och genom sin skapande kärlek förblir han närvarande i hela sitt skapade verk. Och inte nog med det, Gud själv blir människa med oss. Han stiger ner, delar vår verklighet för att frälsa oss just där vi lever, just som de vi är.

Jag får acceptera och ta till mig att min verklighet, min vardag, som fyller den största delen av min verklighet, är min ständiga mötesplats med Gud. Gud ser ständigt på mig med oändlig barmhärtighet och kärlek. Han ger mig min existens. Han ger mig allt det som livet innebär. Livet är en gåva och nåd eller, som Thérèse av Lisieux (1873-1897) säger, allt är nåd. *Tout est grâce*. Om det går det upp för oss att det är så, får livet en helt annan färg. Det kanske inte ändrar sig i konturerna eller i känsloupplevelserna, men vi får då en helt annan hemhörighet i verkligheten, och vi blir inte bara, som Pär Lagerkvists (1891-1974) roman heter: "Gäst hos verkligheten". En av nutidsmänniskans stora frestelser är att säga, att hon bara är gäst här på jorden. Hon är bara här men inte delaktig. Hon är inte medverkande med Gud i hans skapelse- och frälsningsverk. Hon är inte riktigt hemma någonstans. Samtidigt är vi också på väg, på pilgrimsfärd, till det fulla mötet med Gud på andra sidan, då vi hoppas att få se Gud sådan han är.

Men redan nu kan vi se spår av Gud, tecken på honom. Vi får upptäcka att skapelsen är tecknad av den som har gjort den. Allt det vi ser, hör och är med om kan relatera oss till Gud. Det är en stor nåd, men det är inte alltid så lätt att inse, eftersom vi tenderar att fastna i våra känsloupplevelser, tankar, drömmar och idéer istället för i verkligheten. Vi kan ha stor nytta av den klassiska, realistiska filosofin, som Thomas av Aquino (1225-1274) för fram. I vår kultur är vi ofta mer präglade av en idealistisk filosofi, som går tillbaka på Immanuel Kant (1724-1804), som betonar idéerna, tankarna istället för själva verkligheten. Det kan tyckas ganska likgiltigt vad det är för filosofi vi är präglade av. Men när vi skall leva vardagen som en mötesplats med Gud, är det mycket viktigt att vi står på verklighetens grund, i realiteten, i realismen och inte bara i tankar, känslor och idéer, för då kan det vara mycket svårt.

Samtidigt måste vi också ha tålamod med oss själva, vilket inte är så lätt. Vi får vi inte fastna i tankar och idéer. Vi måste acceptera också vår begränsning, och att vi är präglade av ett annat tänkesätt, där vi hela tiden vill uppleva istället för att leva och erfara istället för att bli kvar i verkligheten. Om vi är alltför beroende av hur vi upplever saker och ting, kommer vi också att missa den djupdimension, som gör att vi hela tiden, oavsett hur vi känner det och vad som än händer, är djupt förenade med Gud och kan leva till hans ära och för att behaga honom.

Här vill jag citera ett ord av den heliga Birgitta (1303-1373) som har mycket stor kraft. "Jag vill inte använda minsta lilla stund till annat än Guds ära". Vi får tiden. Vi får varje ögonblick som en gåva av Guds barmhärtighet. Då ligger det i sakens natur att vi också använder den till Guds ära för att tacka och lova honom, så att vi besvarar hans gåva genom vår gengåva. Återigen behöver det inte vara som en känsla, en tanke, utan att vi på existensens djupaste nivå är medvetna om att allt är Guds gåva. Allt är ett uttryck för hans barmhärtighet. Det enda jag egentligen behöver göra är att tillåta mig att själv ta emot nåden och barmhärtigheten, tillåta Gud att älska mig. Det låter lite ovanligt, men det är ofta detta vi missar. Vi behöver inte känna en stor brinnande kärlek i varje ögonblick. Det kan vi inte. Men vi kan lugnt och stilla besvara Guds gåva genom det vi är och det vi gör. Vi upptäcker att vi kan bevisa Gud vår genkärlek på så många olika sätt, och det kan vi lära oss under vardagen.

Alla de moment en vardag rymmer är i princip ögonblick av nåd. Vi vaknar, tar emot dagen. Frågan är om vi tar emot dagen som en gåva, en nåd eller som ännu en tråkig dag. Hur tar vi emot livet, dagen och det som händer? Tror vi att det är Gud som ger oss den nya dagen och att vi där får möta honom förklädd, beslöjad, osynlig men verklig? Den trosövningen måste vi börja dagen med. Annars blir dagen bara präglad av något vi hela tiden skjuter upp.

Ett av de ord jag avskyr är ordet tidsfördriv. Då reducerar vi tiden till något som bara skall fördrivas. Här är vår tid specialist. Jag tänker på det varje gång jag ser annonser om spelcasino. För tio år sedan såg man inga sådana annonser i tunnelbanan, i tidningen och på TV. Men i vår tid har det tyvärr blivit så, att många människor inte står ut, om de inte kan fördriva tiden med någonting. Det kan vara med mycket hedervärda saker, men det kan också vara med spelcasino. Risker är att vi istället för att ta emot tiden, dagen, som en Guds gåva fördriver den. I fromma kretsar tänker man kanske på, att nu skall man snart åka på pilgrimsfärd eller om en månad på reträtt. Nu har man det att se fram emot. Man lever inte här och nu i det närvarande ögonblicket utan flyr ofta in i framtiden. När man blir pensionerad skall man göra det och det. Men då finns kanske ingen pension kvar. Eller tänker man tillbaka på den underbara barndomen. Det kan även vara tvärtom. Man oroar sig för det som skall hända när man blir pensionär eller tänker tillbaka på den hemska barndomen. Det är olika hur våra liv är. Därför är den bästa medicinen att stryka de här dimensionerna så mycket som möjligt och leva här och nu.

Det är klassiskt i den kristna spiritualiteten att leva så som Jean Pierre de Caussade (1675-1751) säger, att det närvarande ögonblickets sakrament är att möta Gud här och nu, ta emot hans barmhärtighet just där man lever och tacka honom för hans nåd här och nu. Det är viktigt hur vi börjar vår dag, för det kommer att prägla hela dagen, om vi börjar den bra eller inte börjar den alls utan bara låter den rinna på. Det är bra att börja dagen med bön. Det kan vara en kort bön. Birgittasystrarna säger innan de börjar tidegården: ”jag offerar min dag till Herren”. Man kan be: ”Jag har fått min dag av dig, Herre. Nu vill jag ge den tillbaka till dig. Allt det som jag får vara med om denna dag uttrycker din närvaro, omsorg och kärlek. Även det som kan vara svårt, även det som gör ont, kan förena mig med dig”. Jag är inte ensam att bära bördan. Ibland kan livet vara så tungt att varje dag verkar vara bara en börda. Men delad börda är mindre börda än ensam börda. Det är viktigt att börja dagen medvetet. Det är inte så lätt. Vi kan vara halvt sovande och stappla upp. Men ibland kan det hända någonting som gör att vi blir mer medvetna. Om man en morgon inte hör väckarklockan, kan man plötsligt vakna och bli mycket medveten.

Jag får se och lita på att nu börjar mitt livsäventyr med Gud eller ett nytt kapitel i min frälsningshistoria, om vi skall uttrycka det mer teologiskt. Varje dag vill Gud i Jesus Kristus befria, frälsa och helga mig. Han vill komma mig ännu närmare. Jag får komma ännu ett stycke närmare Guds Hjärta. Det finns ingen gräns för hur nära jag kan komma honom. Här måste vi vara lite djärvare och frimodigare. Vi kan alltid komma Gud närmare. Vi kan bli mer och mer befriade från det som binder oss vid oss själva, världen, tingen och smärtorna.

Vi får ta till oss det evangeliska budskapet att Jesus Kristus har kommit för att befria oss, för att frälsa oss från allt som hindrar oss att leva i ständig gudsförening och kärleksförening. Återigen det är inte någonting vi direkt kan känna eller upptäcka, utan det rör sig om det som man i mystiken kallar det teologala planet, på trons, hoppets och kärlekens plan. De teologala dygderna eller krafterna förenar oss ständigt med Gud. I bönen bär de oss djupare in i Guds gemenskap. Känsloerna, tankarna, bilderna kan inte riktigt nå fram och de är inte avsedda för det. De är våra naturliga sinnesförmögenheter, som gör att vi kan relatera till den synliga verkligheten och bli hemma där. Men på det övernaturliga planet är det trons, hoppets och kärlekens kraftkällor som hjälper oss. Därför är det ibland bra att börja dagen med att säga: ”Herre, jag tror på dig, jag älskar dig, jag hoppas på dig. Hjälp mig att bli kvar i denna djupa dimension, där jag faktiskt redan är hemma”.

Det är viktigt att komma ihåg att vi redan ständigt är i Guds närvaro. Genom dopet, ja, redan genom skapelsen framgår vi ständigt av Guds nåd. Genom dopets nåd är vi honom nära på ett ännu djupare plan, på nådens plan, på trons, hoppets och kärlekens plan. Paulus säger, att vi är ett Andens tempel, där Gud ständigt lever. Det är en verklighet, där vi ständigt är hemma. Jag får riktigt ta till mig att jag faktiskt redan är närvarande i Gud, eftersom han är närvarande i mitt liv. Allt det jag gör, tänker, är med om, kämpar med, sker *tête à tête*, som man säger på franska, ansikte mot ansikte, huvud mot huvud, hjärta mot hjärta. Jag lever inte mitt liv på egen hand utan i Guds hand. Här kan vi tänka på Carl Milles (1875-1955) staty, där den lilla människan vilar i Guds hand. Allt är i Guds hand. På kvällen vid Completoriet säger vi: ”i dina händer, Herre Gud, befaller jag nu min ande”. Men jag vilar redan tryggt i Guds hand. Han bär upp min tillvaro. Under min dag är det viktigt att återknyta till detta och se hur de olika momenten under dagen på olika sätt har med Gud att göra. Jag gör det jag är med om till Guds ära. Men det glömmar jag så fort dagen sätter igång, för det är så mycket att tänka på. Men lite då och då kan jag bli påmind om det. Det är en stor nåd när jag börjar tänka på, att hela dagen med allt vad den rymmer är min mötesplats med Gud.

Mycket är rutin och då får vi öva upp en rutinmässig gudsnärvaro. Vi tycker inte om ordet rutin. Vi säger att bönen får inte bara bli rutin, men det finns också en helig monotoni i bönelivet. Många böner bygger på det. Rosenkransen och andra böner som vi har lärt oss ger oss en slags helig rutin. I den judiska fromheten är det mycket tydligt. Där har man korta, små böner för olika moment i livet. Jag minns att år 2000 hade man förintelsekonferensen i Stockholm. Då satt jag bredvid en from engelsk jude och plötsligt kom kungen in. Då viskade han till mig, att nu kunde han äntligen få be en bön som finns i hans tradition och som man skall be när man träffar en kung. Han var mycket glad, inte för att kungen kom utan för att han kunde be denna bön. Vi har inte har riktigt samma rutiner att be en bön när vi borstar tänderna och en annan bön när vi kammar oss. Alla rutinmässiga ting som sker kan hjälpa oss att bli kvar i Gud. När vi tvättar oss, tvättar vi bort vår synd. När vi äter, tar vi emot det bröd vi behöver för dagen. Det finns vissa klassiska böner som att be bordsbön.

Nu läste jag till min fasa att Bromölla kommun har förbjudit bön på arbetstid. Det är naturligtvis riktat mot muslimerna, men vi drabbas också av förbudet, om vi lever i Guds närvaro. Men ingen kan förbjuda oss att be medan vi arbetar. Arbete av vilket slag det än kan vara är en hjälp att leva i bön. Ibland tänker vi, att det skulle vara bra med ett arbete som är enkelt och där man inte behöver tänka. Men också ett arbete som innebär intensiv tankeverksamhet kan förenas med bön, för bön sker på hjärtats djupnivå, den teologala djupnivån. Vi slutar inte att älska Gud för att vi löser matematiska formler. Vi upphör inte att älska honom om vi måste planera ett kungabesök eller ett påvebesök.

Bön är inte bara tankeverksamhet, mental verksamhet. Gud försvinner inte bara för att vi inte tänker på honom. Vi kan jämföra det med mänsklig kärlek. Vi upphör inte att älska våra nära bara för att vi har ett intellektuellt och krävande jobb. På djupet fortsätter vårt hjärta att slå till Guds ära. Därför är det ibland bra att öva Jesusbönen, som går ut på att knyta bönen till andningen, till hjärtats slag, att sjunka ner på djupnivån, så att vi blir kvar i Guds närvaro, även när alla våra intellektuella och mentala kapaciteter tas i anspråk. Om vi skulle råka bo i Bromölla, måste vi kanske förklara för arbetsgivaren, att nu har vi varit på reträtt och fått höra att vi alltid skall be. Hur skall det då gå till här i Bromölla? Det kan komma sådana tillfällen i vårt liv, när vi måste förklara. Jag kan säga: Nej, käre arbetsgivare, du behöver inte vara rädd, utan bönen pågår i mitt hjärta ögonblick för ögonblick, även om jag skriver på datorn. För

vissa är bönen något som stör och tar ifrån dem något av tid, vare sig det är arbetsgivarens tid eller egen tid. Men den djupa bönerelationen kan i princip kombineras med alla andra sysselsättningar utom med ett medvetet nej till Gud, synden. Samtidigt vet vi att det också där finns en gråzon.

När vi står på avgrundens brant för att begå en synd kan vi ibland plötsligt dras tillbaka. Har vi övat upp oss att leva i Guds närvaro, är vi också lite mer immuna mot frestelsen och synden. Vi kan stå på avgrundens brant och plötsligt är det, som mystikerna säger, ett gummiband som drar oss tillbaka till Gud, eftersom vi i det vanliga livet har övat att vara närvarande för Gud, leva av hans barmhärtighet och ta emot hans nåd. Då fordras det också att vi verkligen försöker. Det är det enda vi kan göra, säger den schweiziske mystikern Adrienne von Speyr (1902-1967). Det enda vi kan göra är att försöka gå evangeliets väg, försöka att leva till Guds ära, försöka att älska vår nästa, försöka att ta emot Guds barmhärtighet ögonblick för ögonblick.

Vi kommer att falla och misslyckas. När man frågade ökenfäderna vad de gjorde i öknarna hela dagarna, svarade de: jo, vi faller och vi reser oss. När folk kommer till karmelitsystrarna och frågar vad de gör i klostret, svarar de att de faller och reser sig upp. När man frågar oss säger vi, att vi har så mycket att göra. Vi läser tidningen, skriver insändare och handlar på rea. Vi har kanske ännu inte riktigt evangeliserat vår vardag. Vi måste komma ihåg att vi börjar varje dag på nytt. Vi kan inte efter reträtten få ett diplom att vi har lärt oss vardagsmystik och nu kan det. Det kommer antagligen att bli ännu jobbigare när vi kommer hem, för då går det upp för oss att det finns oändligt mycket som måste förvandlas i vårt liv. Det är också en nåd att se att vi har en väg att gå och att vi går den tillsammans med Herren, att den uppståndne Herren lever i sin Kyrka, att han går med oss på vägen till Emmaus eller till Emmaboda eller var vi bor. Vi måste hela tiden vara medvetna om, att nu är vi på väg dit eller dit, men vi är inte ensamma på vår färd. Gud är med mig. Han leder mig. Han lär mig genom mitt liv. Jag är inte bara hänvisad till mina egna krafter och min egna upplevelser utan det är något större.

Jag får använda minsta lilla stund till Guds ära. Då kommer vi in på de tomma ögonblicken, de döda momenten. Jag reser ofta med tåg. Då kommer man ofta försent. Jag såg att det var några som hade kommit tretton timmar försent med ett nattåg. Tänk så mycket extra tid man får för att be och tacka Gud. Men det kanske inte är det man i första hand tänker på. Kanske vi så småningom kan bli tacksamma för de tomma ögonblicken, för det är ofta då vi prövas. Det är mycket lätt att bli otålig i snabbköpskassan, när någon inte hittar sitt kreditkort. I stället kan man säga: ”Herre, nu fick jag denna lilla stund för att bara tacka dig. Jag kan inte göra mycket annat när jag står här än att ta emot denna lilla stund och göra det till din ära”. Då fordras det också en mentalitetsförändring. Vi måste ändra på atmosfären. Frågan är om vi till varje pris vill ha allting gjort så fort som möjligt, om vi hela tiden vill kontrollera, manipulera vår verklighet eller om vi tror vi att det genom Guds försyn kan hända saker som får oss att ännu djupare anförtro oss till honom. Det ändrar naturligtvis också vårt förhållande till vår nästa.

Den stora och känsliga punkten är hur vi ser på vår nästa. Ser vi på henne mer som ett störningsmoment eller som en nåd? När det är skrikande barn i gudstjänster, ser vi det som en nåd eller som ett störningsmoment? Så länge folk är snälla, vänliga och behagliga, tycker vi att det är ganska bra. Men börjar det skära sig lite, går det upp för oss hur vi ser på vår nästa. Är det bra endast så länge hon jamar med? En av mina medbröder sade en gång i ett dåligt ögonblick: Ja, ni svenskar tycker ingenting om någonting. Ni bara jamar med om allting.

Sådant tycker vi inte om att höra. Det syftade på konsensustänkandet, något som kan prägla vårt förhållande till vår nästa. Det går bra så länge hon tycker som jag och är vänlig och skojfrisk, men börjar hon säga emot och vara besvärlig, blir det jobbigare. Det är då vi sätts på prov. Litar vi på att Gud kan tala till oss också genom människor som vi har svårt med? Vågar vi tro att Guds kärlek också kan använda sig på det sättet för att tala till oss?

Vi måste acceptera människan, också i hennes svaghet och bristfällighet och älska vår nästa, även när hon är emot oss eller förföljer oss. Även våra bödlar måste vi förlåta. Ett av kriterierna när några skall bli helgonförklarade som martyrer är, att de är beredda att förlåta dem som förföljer dem och går emot dem. I de gamla klassiska helgonbiografierna finns det nästan alltid någon person som tycks ha som enda uppgift att göra det omöjligt för personen ifråga att bli helig. Det brukar vara likadant i en klosterkommunitet och i en familj. I vår arbetsmiljö, i vår bekantskapskrets, i vårt grannskap är det nästan konstigt, om det inte finns någon sådan skurk som är där bara för att hjälpa oss att övervinna vår själviskhet. Ofta blir det dock inte så. Jag tänker på alla arvstvister. Familjerna har hållit ihop och det har varit så underbart, men plötsligt börjar man bråka om en liten näsduk som mormor haft eller om någon miljon. Vi är så oerhört känsliga för vad andra människor är och gör istället för att tro att de är skapade till Guds avbild. Kanske just den person jag upplever som jobbig är den som kan hjälpa mig att bli befriad från min djupaste självcentrering. Det är naturligtvis inte så roligt och så behagligt allt detta.

Lyckligtvis finns det i nästan alla människors liv en sådan jobbig människa. Råkar man då vara gift med den här personen, är det inte alltid så lätt. Om det är Guds vilja kanske det också går. Eller det kan handla om ett barn. Föräldrarna hade hoppats så mycket på sitt barn, att det skulle bli fastighetsmäklare eller ordensbroder, men så blir det något helt annat. När jag gick i kloster var det en släkting som beklagade min mamma och tyckte synd om henne. Min mamma svarade, att det är bättre än att han blir nattklubbsdirektör.

Vi får acceptera verkligheten, acceptera att människorna är som de är. Man kan naturligtvis hjälpa dem lite på traven vi också. Det kanske svåraste för oss är att acceptera, att vi också kan vara en skurk för någon annan. Vi kan vara någon som går alla på nerverna. Vi kan vara någon som helgar andra utan att vi vet om det. Oftast tänker vi inte på det. Vi kan vara riktigt otrevliga för att helga någon människa. Ibland har man faktiskt övat in detta sätt i kloster. När Edith Stein (1891-1942) ville bli nunna skulle hon tala med olika präster. Hon berättade att en präst var riktigt påfrestande. I Tyskland fick man inte säga *Du*, utan man skulle säga *Sie*, när man talade med någon obekant. Prästen var väldigt burdus och sade hela tiden Du till henne. Det var antagligen för att sätta denna lärda kvinna på prov. Stod hon ut med att någon behandlade henne nedlåtande? I vår tid tycker vi att sådant är lite tillgjort och artificiellt. Prästen ville se om hon var ödmjuk, den här lärda filosofen som vill bli nunna, eller om hon blev stött för att han behandlar henne lite nedlåtande. Oavsett om man menar det eller inte är frågan om vi kan stå ut med att man inte alltid är så vänlig, förekommande och uppskattande.

När vi vill evangelisera vår vardag bygger det mycket på att vi också kan integrera andra människor i den här processen, att Gud använder sig av dem. Det kan vara på olika sätt. Det kan vara så att Gud direkt förmedlar sin nåd, barmhärtighet, kärlek, omtänksamhet. Men det kan också vara på ett annat sätt. Människor kan sätta oss på prov, behandla oss nedlåtande eller illa, för att vi skall bli mer ödmjuka och mindre självcentrerade. Det är då viktigt att inte omedelbart fastna i försvarsattityd. Naturligtvis kan det ibland vara bra att säga ifrån också,

att fräsa ifrån. Ibland kanske vi också får bli Guds redskap. Där är vi ibland lite för mjäkiga. Om vi hör någon som uttalar fascistiska eller antisemitiska åsikter, skulle vi ibland behöva fräsa ifrån riktigt.

Vi behöver vara medvetna om att allt det som sker i vår vardag kan hjälpa oss att komma Gud närmare. Jag är redan i Guds närvaro och jag kan bli påmind och väckt, för ofta är jag inte riktigt medveten om att Gud kan tala till mig också genom oväntade munnar. Ibland kan vi få oerhört mycket av Guds ljus genom en uttalad ateist. De kan också säga något bra. Gud kan också använda dem, även om de inte tycker om det. Genom Guds nåd kan hela verkligheten bli upplyst av hans närvaro.

I vår kultur har vi ofta lättare att se Guds närvaro i skapelsen och i naturen än i andra människor. Det kan vara bra att tänka efter vad som har hjälpt mig mest under reträkten, är det människorna, naturen eller en kombination. Det är underbart, när vi upptäcker att allting kan hjälpa mig att bli kvar i Guds närvaro. Gemenskapen i tystnad och bön påverkar oss oerhört mycket. Alla som är här vill komma Gud närmare. Vi kanske inte känner varandra. Ibland kan vi irritera varandra lite, men de som är här kunde lika gärna ha varit i Thailand eller på ett spelcasino. De har valt att komma hit istället, eftersom de vill leva i Guds närvaro och till hans ära. Bara det är mycket styrkande, eftersom vi oftast lever i en miljö där de flesta andra inte alls är öppna för Gud, för tron. Därför behöver vi också sådana oaser, där vi bara genom vår blotta närvaro styrker varandra. I grund och botten har vi samma längtan, samma mål, att ta emot Guds barmhärtighet och mer och mer förvandlas av den. Därför är det så viktigt att integrera också den mänskliga halvcirkeln i vår gudsrelation. Tycker man att det är riktigt tråkigt och trist här, kanske det är någon annan som har tagit emot Gud på ett djupare plan. Jag kanske just nu inte är riktigt mogen för det här, men andra i mitt ställe, för min skull står där i bön och överlåtelse till Gud. Vi tillhör de heligas samfund. Vi bär upp varandra. Det finns en gemenskap som överskrider dödens gräns, där människor tillsammans tillber, förhärligar och tackar Gud. Det är en oerhört styrkande tanke speciellt om man lever i en mycket gudlös verklighet.

Jag har träffat många katoliker som har kommit till Sverige och sedan långt om länge har träffat någon svensk som tror på Gud. Många får intrycket att i det här samhället är det normala att inte tro på Gud. Vi kan inte göra mycket åt att man upplever det så. Men så småningom kan man då upptäcka att det faktiskt finns människor som tror. Det kan vara en stor glädje också på en arbetsplats. Man är ny på en arbetsplats. Alla hälsar vänligt. Konversationen rör sig mest om vardagliga ting, om bilar och om var man handlar sin mat. Det rör sig på ett begränsat plan. Plötsligt kommer det in någon som säger sig har varit på reträtt om vardagsmystik. Någon kanske säger, att det låter lite intressant. Någon annan kanske säger, att det låter hellöjligt. Reaktionen kan bli mycket olika. Så småningom kan man nästan alltid hitta någon själsförvant. För några år sedan hade vi en diakon, vars son gick i skolan. Det fanns två troende elever i klassen, en katolik och en muslim. De fann varandra.

I vår tid kan det vara mycket svårt att hitta människor som förstår oss som troende. Men om vi tittar riktigt noga kan vi ändå hitta en väg till dialog. Också övertygade ateister kan ofta vara ett mycket bra bollplank. De har i alla fall tagit Gud på allvar. Annars skulle de inte förneka honom. Det fordras faktiskt en viss ansträngning att förneka. Det finns människor som ibland tror på Gud och ibland inte vet om de gör det. Vi får se på varje människa som Guds avbild och som någon vi kan hjälpa.

Då kommer vi in på förbönen, som är mycket viktig. Det kanske inte är så förståndigt att säga till någon: nu skall jag be för dig. Men vi kan ändra det lite och säga: får jag be för dig eller får jag tänka på dig. Då är det sällan någon som säger nej. De människor vi lever tillsammans med, oavsett vem de är, är färdkamrater på vår färd till Guds Hjärta. De kanske inte känner Gud, de kanske inte vill det, de kanske har tagit avstånd. Men det kan också finnas en djup längtan inom dem. Därför är det så viktigt att vi ser oss som utsända. Vi är utsända för att sprida Guds barmhärtighet omkring oss. Vi behöver inte alltid tala om Gud. Ibland är det gärningarna som talar mer om honom än det vi säger. Men vi har ett uppdrag att evangelisera vår omvärld, vår atmosfär, först och främst genom att själva leva i Guds närvaro, till Guds ära. Men det inbegriper också att vi drar in andra, att vi ber för dem, visar dem omsorg och kärlek, att vi inte är inneslutna i en egen liten puppa utan att vi får sprida, kasta ut frön. Vissa frön kanske fastnar på hälleberget, men andra kan fastna i hjärtat. När jag kommer till jobbet kan jag säga, att nu har jag varit på reträtt om vardagsmystik. Ibland är det intressant att kasta ut en sådan liten bomb. Ibland finns det större öppenhet och intresse än vi tror. Men ofta fastnar samtalet på en nivå där man talar om bilmärken, varumärken eller politik.

Jag talade en gång med en i och för sig mycket from kvinna som sade, att nu hade hon slutat att umgås med sin väninna, för de talade bara om smink hela tiden. Hon lyckades inte få in samtalet på något annat. Även om vi har bekanta, där man inte riktigt når fram utan det rör sig om smink, får vi inte ge upp. Bakom detta finns det en dröm om en skönhet. Man kan då slussa in samtalet från en sminkad skönhet till den gudomliga skönheten. Det går kanske inte omedelbart, men ändå får vi inte ge upp utan tro, att även en människa som tycks helt sluten för Guds nåd egentligen längtar väldigt mycket, men hon kan inte komma ut ur sig själv. Vi får aldrig avskrika någon människa, inte ens de största syndarna. Ibland är det de som längtar mest efter nåden. Man brukar säga, att den mest religiösa delen av det svenska samhället är våra fängelser. Där vill man höra om Gud, där har man reträtter och där omvänder sig människor. Ibland vänds våra föreställningar på ända.

Vi får tro att om vi konsekvent lever vår vardag till Guds ära, i Guds närvaro, kan vi också förmedla något av detta till människor omkring oss. Även om vi inte ser några synbara resultat, kan det ändå betyda något. Varje dag är ett nytt äventyr, för vi kommer varje kväll och säger på nytt: Herre, nu blev det inte mycket av dagen. Men kanske det inom ett visst område, en viss händelse, ett visst ögonblick ändå blev ett tydligt möte med Gud. Innan hade jag inte riktigt tänkt på att Gud kunde vara med. I Stockholm blir det för många längre och längre pendlingsresor för människor, eftersom de inte har råd att bo i centrum. Då blir det också mer tid att försöka öppna sig för Gud, att be för dem som sitter i kupén eller för dem som inte hann med bussen.

Det är viktigt att försöka leva varje ögonblick i princip som en öppen möjlighet att ta emot Guds barmhärtighet, förvandlas av den och ge den vidare, för att anknyta till påvens ord, att Herrens barmhärtighet är ett mysterium, och det mysteriet tar vi emot i vardagen. Då blir det vardagsmystik. Mysterium är det objektiva, Guds barmhärtighet, som strömmar ut över världen. När vi tar emot det objektiva och det får tränga in, blir det på det subjektiva planet en slags mystisk erfarenhet, en andlig erfarenhet. Guds barmhärtighet har träffat mig. Jag har förstått något av den och det har öppnat mitt hjärta både för Gud och för min nästa. Hela min vanliga verklighet är i princip genomskinlig för Guds barmhärtighet. Jag kan upptäcka den mer och mer och allting kan bidra till att jag tar emot honom.

Det är bra att tänka efter var det är minst naturligt och svårast för mig att möta Gud. Det är ofta där han kan komma mig närmast. Det kan vara ett sår, traumata, jag har fått med mig från barndomen. Det kan vara något jag hela tiden kämpar med. Det kan vara en person i min närhet eller ett problem i familjen. Ofta har vi ett slags sår, där vi inte riktigt har förstått att Gud vill komma oss nära för att hjälpa oss att bära det svåra. Det är bra att tänka efter var det är svårast för mig att erfara Guds barmhärtighet och var jag kanske har slutit dörren för den. Om jag går igenom min dag kan jag se, var jag känner mig längst borta från Gud, var jag är mest främmande för honom. Det kan vara på olika plan. Vi måste också vara medvetna om att vi har fått en fri vilja och ett eget initiativ för att bearbeta vår vardag. Vi behöver inte alltid läsa Svensk Damtidning en timme och Bibeln bara en kvart. Vi behöver inte alltid falla in i vissa mönster som präglar oss. Vi kan göra något nytt och spännande. Just en reträtt kan hjälpa oss att få en viss distans och att se på vår vardag utifrån ett andligt perspektiv, hur vi i vår vardag kan få in fler moment av öppenhet för Guds närvaro.

Vi ber om den Helige Andes hjälp. *Kom, Helige Ande, och lys upp vår vardag, så att vi ser att den uppståndne Herren går med oss varje steg vi tar. Hjälp oss att ta emot honom. Hjälp oss att ta emot hans barmhärtighet, så att den kan förvandla oss, så att vi i vår tur blir hans barmhärtighets budbärare och vittnen för världen. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.*

Föredrag II

Vi börjar åter med ett ord av påven Franciskus. *Gud räddar oss genom att vara liten, nära och verklig. Först gör Gud sig liten. Herren, som har ett mildt och ödmjukt hjärta älskar i synnerhet de små för vilka Guds rike uppenbaras. De är stora i hans ögon och han tar sig an dem. De små talar hans eget språk, den ödmjuka kärlekens språk. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.*

Vi skall nu försöka följa en annan av evangeliets linjer i vårt vardagsliv: ödmjukheten, den ödmjuka kärlekens språk. I första föredraget såg vi på barmhärtigheten, som hela tiden strömmar emot oss från Gud, och som möter oss på så många sätt i vårt vanliga liv. Ofta har vi bara upptäckt en bråkdel av all den barmhärtighet som strömmar över oss. Vi får tillgodogöra oss barmhärtigheten och sedan dela med oss av den. För att kunna ta emot barmhärtigheten måste vi bli små. Vi måste bli mindre. Vi måste avstå från mycket av vår stolthet och vårt högmod och verkligen bli Guds barn i ordets fulla bemärkelse.

En av evangeliets grundtankar är att Gud har kommit för de små, och att Gud själv genom att bli människa gör sig liten, fattig, utblottad. *Kenosis*, Guds utblottelse, är ett älskat tema hos fäderna och framåt. Frågan är om vi har förlorat förståelsen av Guds inkarnation, Guds utblottelse, att Gud verkligen har gjort sig liten, försvarslös och gett sitt liv för oss, och att vi måste stå i ögonhöjd med honom för att kunna ta emot honom i vårt liv och också finna vår egen djupaste identitet, för den finner vi bara i dialog med Gud. Genom vårt dop är vi så sammanlänkade med Jesu hela verklighet, att vi inte kan förstå oss själva, om vi inte ser på oss själva med hans ögon. Det är därför vi ibland tycker, att det är så konstigt att vi inte kan hantera det som sker. Det beror på att vi inte ser på rätt sätt på oss själva. Antingen har vi en förstorad bild och överskattar oss själva, eller underskattar vi oss själva.

Ödmjukhet är att leva i sanning. Sanningen är Jesus Kristus själv. Vi kan aldrig finna vår egen djupaste identitet, om vi inte samordnar vår syn på oss själva med Jesu blick på oss. Det är vår livsuppgift att leva i en ständig Du-relation, i ständig dialog, relation, kommunikation med Jesus Kristus. Genom vårt dop är vi redan inympade i hans mysterium. Vi är en del av hans mystiska kropp. Vi lever redan i honom på djupet. Sedan måste också de andra delarna av oss evangeliseras, så att det inte blir en inre schizofreni, som det lätt kan bli när det inte riktigt hänger ihop i vårt liv. Därför är ödmjukheten så väsentlig både i relation till Gud, till oss själva och till andra. Det lär vi oss inte i en handvändning. Om någon säger sig ha lärt sig att bli ödmjuk, reagerar vi genast. Så lätt går det inte, utan det är ett ständigt inväxande i denna grundhållning ungefär som med barmhärtigheten. Det är därför vi har så mycket vardag, för att vi där skall lära oss att helt enkelt leva som kristna som tar emot och lever av Guds barmhärtighet. Vi lever på lånat kapital. Det gäller inte bara vår bostad. Det gäller hela vår existens. Vi lever på nåd, på barmhärtighet. Att riktigt låta det omforma oss tar tid.

Samtidigt växer ödmjukheten fram parallellt med barmhärtigheten. När vi verkligen inser hur barmhärtig Gud är, hur stor hans kärlek är, ser vi också vår litenhet och oförmåga, men då inte som något negativt utan som den äkta grundhållningen för att ta emot Gud. Ju ödmjukare och mer utblottade vi blir, desto mer kan vi ta emot och uppfyllas av Guds barmhärtighet. Det erfar vi ofta bakifrån. Det känns så tomt att leva som kristen. Det är så tråkigt att gå i kyrkan. Underbart, säger jag. Det är då något kan börja växa, när vi inte hela tiden styrs av att det skall vara stämningsfullt och känslomässigt, utan att vi verkligen ser vårt totala behov av Guds nåd, vår fattigdom, vår litenhet. Det sker då vi ser Gud i ögonen, han som har blivit människa i Jesus Kristus. Han har stigit ner och gjort sig till vår tjänare av kärlek till oss. Vi måste sänka oss ner till den nivån, så att han kan höja oss upp. Kyrkofäderna beskriver hur Gud stiger ner, *katabasis*, och människan höjs upp, *anabasis*. Det är som en gungbräda. Gud stiger ner för att höja oss upp. Han gör sig fattig för att göra oss rika. Vi vill då tävla med honom att göra oss ännu mer fattiga, ännu mer ödmjuka. Det blir en slags helig tävling om den sista platsen. Hur erfar vi det i det vanliga livet, i vår vardag?

Här skall jag peka på något som vi ibland inte riktigt har integrerat i vårt andliga liv. Det är att det ständigt pågår en inre monolog inom oss. Vi tänker kanske just nu på om föredraget snart är slut, på vad vi skall få till middag eller hur det känns, om vi sitter bekvämt. Hela tiden är det en massa intryck som vi mal inom oss, en slags inre monolog. Det känns skönt att vara här, men det kunde vare lite mer eller lite mindre sol. Hela tiden är det någonting som pågår inom oss. Frågan är om det är en monolog eller en dialog. Vi får tro att det egentligen är menat att vara dialog, bön, men genom arvsynden och vår begränsning blir det lätt en monolog, där vi hela tiden ältar en massa saker, sinnesintryck, minnen.

Vi är menade att bearbeta det inre samtalet i dialog med Jesus Kristus. Inom oss pågår det ett ständigt ett samtal. Frågan är om vi samtalar med oss själva eller med Gud. Det är något vi kan påverka. Rent spontant kanske jag säger, att det bara är jag som hela tiden mal detta. Det är mina intryck, mina tankar, mina planer och mina besvikelser. Men är det detta? Det borde det inte vara, utan egentligen finns här anlag och jordmån för den ständiga bönen. Vad har Gud att göra med om jag tycker det är skönt att vara här eller inte? Jag tycker att det är lite för smått och jordnära det som hela tiden rör sig inom mig. Men om jag öppnar upp detta för en dialog med Gud, då höjs samtalet liksom upp och blir något större. Egentligen pågår det ett ständigt samtal mellan mig och frågan är med vem. Ibland är det bara med mig själv. Ibland kopplar jag in andra människor också. Någon sade det, och jag sade det, och varför sade de så.

Det är så vi ofta hakar upp oss. Och vad menade de med ett visst ord. Så kan vi grubbla en hel vecka om vad de menade, vad de sade eller inte sade. Vi fastnar lätt i de här inre irrgångarna istället för att öppna upp för en dialog, för bön.

Om man intervjuar människor frågar man dem om allt möjligt. Ibland frågar man dem om de tror på Gud och om de ber. En gång var det en sådan enkät, och då visade det sig att det var fler människor som bad än som trodde på Gud. Innerst inne är människan medveten om att det är någon som hör det som pågår inom henne. Det är någon som lyssnar. Det är någon som är intresserad. När man talar med människor, även om de säger sig inte tro på Gud, finns det alltid ögonblick då de ber. När det är riktig turbulens på flygen, börjar folk be. Det är vissa tillfällen i livet som nästan tvingar fram någon slags bön. Det beror på att det finns ett anlag inom oss, en ansats till bön, som då har hakat upp sig och då bara blir att man samtalar inom sig. Egentligen vill man att någon skall lyssna. Det som människor värdesätter mest, t.ex. om de går till doktorn, är att man lyssnar. Det finns ett oerhört behov att bli lyssnad till i vår kultur. Det märker man också i biktstolen och i andlig vägledning. Man behöver inte säga så mycket bara man lyssnar. Vi är skapade för att bli lyssnade till. Gud är den store lyssnaren, som hela tiden lyssnar till det djupaste inom oss, även om vi inte riktigt kan formulera det, även om det blir lite galet - vilket det får bli i bön.

Vi kan tänka på Psaltarpsalmerna och hur galet det kan bli där. Det talas om att krossa spädbarn mot klippan. Där finns en mängd otrevliga saker som människor lägger fram. Men det förändras, om vi gör det i dialog med Gud. Det kan börja med hat, med uppror, för vi är sådana. I oss blandas gott och ont. Men i och med att det sker i dialog förändras det ofta. Det ser vi i Psaltarpsalmerna. Det kan börja med klagorop och verop, men så småningom glider det över till lovsång.

Om vi verkligen tror att Gud lyssnar på oss, då kan också det inre malandet, samtalet, tankarna, känslorna mer och mer bli till bön och lovsång. Vi har då en inriktning på ett Du och inte bara på ett jag. Så skulle man också kunna definiera ödmjukhet. Du är viktigare för mig än jag. Jag är mer inriktad på Dig än på mig själv. Också det är en ständig omvändelse. Det är ingenting vi kan prestera på en gång. Lyckligtvis har vi därför en så stor kompakt massa vardag. Det sker hela tiden att vi har det inre bruset av tankar, känslor och uttryck som skulle kunna förvandlas till bön och som redan egentligen är en begynnelse till bön. Vi tror ändå att någon lyssnar eller tjuvlyssnar på det inre samtalet. När vi kommer människor riktigt nära, kan vi liksom också förstå vad de tänker, vad de menar. Vi övar upp samtalet med Gud genom våra samtal med varandra eller så borde det vara. Blir vi mer medvetna om det, skulle vi uttrycka oss på ett annat sätt också gentemot varandra.

Ödmjukheten är en grundlinje som vi skall försöka följa i vår vardag, i vårt förhållande till Gud. Han har blivit människa för vår skull. Han har stigit ner till denna jord för att möta oss på ett mänskligt sätt. Vi vill efterlikna honom i hans ödmjukhet och utblottelse. Vi vill då inte alltid ha den första platsen. Vi vill inte alltid stå i centrum. Vi vill hellre lyssna än prata på. Alla de små dagliga attityderna som präglar oss kan mer och mer präglas av ödmjukhet. Då blir det lättare att hålla kontakten uppe med den Gud, som har blivit människa i Jesus Kristus. Då blir det naturligt för oss att vilja efterlikna honom, vilja veta vad han tycker.

Att leva i Guds närvaro innebär också att vilja göra hans vilja. När vi växer in i den djupa vänskapen med Gud, med Jesus Kristus, då vill vi glädja hans hjärta. Vi vill visa honom vår

kärlek genom att göra det han vill. Vi vill efterlikna honom. Vi ser mer på honom. Vi lyssnar mer till honom och försöker anpassa oss efter honom.

Då kan vi också hitta rätt förhållningssätt till livets olika omständigheter, det vi kallar Guds försyn. Det är ett begrepp som man ibland kan missbruka. Ordet fick lite dålig klang, eftersom Hitler (1889-1945) ofta använde det. Han sade sig vara försynens man. Vi tror att det finns en horisont av Guds nåd, som möter oss också i det som är svårt och tungt, att Gud inte överger oss, även om alla andra gör det, att det som sker hur svårt och tungt det än är kan få oss att ta vår tillflykt till honom och be om hans hjälp. När människor ber spontant är det ofta i svåra tillfällen. Det gäller även dem som kanske annars inte är så angelägna att be. Det är den sista utvägen, när ingenting annat hjälper. Guds försyn är som en horisont som har med Gud att göra. Även synden, även det som sker mot Gud, kan locka fram vår överlåtelse. Ett nej till Gud hos en människa kan locka fram ett ja till Gud hos någon annan människa. Det är aldrig helt låst. Hela vårt liv är inramat av Guds försyn. Han är alltid där för att hjälpa oss, för att ge oss sin barmhärtighet.

Vi försöker då besvara Guds försyn och hans barmhärtighet genom vår ödmjukhet och lyhördhet för Guds vilja. Samtidigt kan det vara mycket svårt att rent konkret veta vad Gud vill. Vill han att jag skall åka på reträtt eller skall jag besöka min döende faster? Hela tiden ställs vi inför olika val. Det finns naturligtvis ett svängrum och Gud är ingen diktator. Vi har en fri vilja, men så småningom kan vi öva upp en intuition för vad som är Guds vilja, det som ligger inom evangeliets ram, det som länder honom till ära och världen till något gott. Så småningom kan vi bearbeta vår själviskhet eller få den att smälta ner, så att vi inte längre rent spontant styrs av det som är bra för oss, det vi tycker om, det som passar oss. Vi kan ibland styras mycket av det som är bra för oss. Men sakta men säkert kan själviskheten smälta ner, inte så fort som Grönlandsisen, men sakta men säkert, när vi verkligen försöker öva oss i att leva i Guds närvaro, att ta emot hans barmhärtighet, att växa i ödmjukhet. Då får vi också ett sjätte sinne för vad som kan vara Guds vilja i olika situationer.

I den gamla katekesen fanns en fråga, varför vi lever här på jorden. Svaret var för att vi skall tjäna, tillbe och tacka Gud. Så enkelt men också så svårt är det att se det som meningen, motivationen i vårt liv. Vi har faktiskt förmågan att göra något till Guds ära. Bara genom att vara till, skapade till hans avbild, kan vi förhärliga honom. Bara genom att göra det som är hans vilja kan vi tillbe och tacka honom. Det finns alltid en gudsrelation i allt det som vi är och gör. Vi är inte ensamma, utkastade i ett tomt universum. Hela tiden är vi beroende av Guds nåd och Guds barmhärtighet. Samtidigt är det mycket svårt för många människor i vår tid som alltid ser beroende som ett osunt beroende. Man vill väldigt tidigt bli oberoende, stå på egna ben, klara sig själv. Det kan bli en fix idé.

Flera människor som har kommit till Sverige säger, att det är så svårt att hjälpa någon i Sverige. En invandrarkvinna hade en äldre granne som hela tiden släpade hem tunga kassar. Invandrarkvinnan ville hjälpa till med kassarna, men grannen svarade att hon klarade sig själv. Likadant är det om någon reser sig på en buss eller i tunnelbanan. Man blir förolämpad om någon reser sig upp. Man vill inte vara beroende. Invandrarkvinnan frågade varför det är så. Är man rädd att någon kräver en gentjänst? Om jag hjälper någon att bära kassarna, då tror den som har fått hjälp att jag vill ha något tillbaka. Oberoendet kan drivas in absurdum.

Men gentemot Gud måste vi erkänna vårt beroende. Vi är skapade av honom. Vi finns till, för att han vill att vi skall finnas till. Vi är de vi är, för att han vill det. Vi är unika mästerverk och

inte missfoster eller missbildade. Det är många som har svårt att tro det. De tror att de måste bli ännu vackrare, ännu mer effektiva. De duger inte som de är. Det är viktigt att hjälpa människor att förstå att Gud vill att de skall vara det de är. Naturligtvis skall jag utvecklas, växa, helgas och renas, men Gud vill att jag skall vara den jag är. Han har uttalat mitt namn av all evighet. Han har gett mig min existens, min unika existens som aldrig skall kopieras eller klonas, utan jag är denna unika människa. Det gör mig ännu mer ödmjuk. Allt detta är ju nåd och gåva.

Det är inte jag själv som har presterat någonting, utan jag behöver egentligen bara låta mig formas, älskas och sedan bearbetas, renas och helgas. Den tyska mystiken använder ett speciellt ord för denna attityd, *Gelassenheit*, överlåtelse. Det innebär att låta Gud älska oss, låta honom handskas med oss, låta honom leda oss, låta honom upplysa oss. Det lilla ordet låta är mycket viktigt. Vi måste låta det ske som sker och tro att Gud är med oss i vårt vanliga liv, att vi där har möjlighet att hela tiden låta oss älskas, ses och formas av honom.

Modellen för detta förhållningssätt finner vi i Jungfru Maria, som vid bebådelsen säger: ”Låt det ske med mig som Du vill”. Denna händelse vid bebådelsen har gett upphov till Angelusbönen, som man ber tre gånger om dagen. Det är en unik händelse i frälsningshistorien: inkarnationen, men det är också en ikon av vårt grundförhållande till Gud. Må det ske med mig som Du vill, säger hon. På latin blir det ännu kortare, *fiat*, låt det ske. Må din vilja ske. Det är grundinställningen i vår gudsrelation. Det är den vi kan öva upp under alla vardagens händelser. Vi låter arbetet vara vad det är. Vi låter människor vara vad de är. Vi tar emot dem och allt det som sker som Guds gåva till oss. Vi låter tiden vara vad den är. Varje ögonblick på nytt kan vi öppna oss och ta emot detta. Vi glömmer det, men vi upprepar det igen. Vi tar emot det igen. Denna grundhållning är också något som vi aldrig riktigt kan lära oss till fullo. Men varje dag på nytt får vi en ny möjlighet att öva in denna totala öppenhet för den Gud som har blivit människa med och för oss.

Därför kan Jungfru Maria bli en förebild för hur vi lever vår vardag. Vi vet inte så mycket om hennes vardag, men antagligen var det ett enkelt, händelselöst liv i Nasaret. Det gäller att i vardagen ta emot allt som sker utifrån Gud, i smått som stort. Det kan komma ett livsviktigt ögonblick i vårt liv, när vi på allvar måste välja mellan Gud och det andra. Så är det i martyriet. I våra liv finns det sådana viktiga ögonblick, när vi anade att här väntade Gud sig något av oss. Här gav han oss en möjlighet. Har vi då övat in i det vardagliga livet att överlåta oss till honom, är det också lättare att göra det i de stora och livsavgörande tingen.

Vi är aldrig vaccinerade mot att göra misstag. Det måste vi också komma ihåg. I ödmjukheten finns också en insikt i vår svaghet och bräcklighet, vårt ständiga behov att få förlåtelse, att få börja om. Vi är helt beroende av Guds nåd och förlåtelse för vårt liv. Samtidigt öppnar vi oss för Guds oändliga kärlek och barmhärtighet och är medvetna om att vi aldrig tillfullo kan förstå detta. Det är ändå det som är menat att uppfylla oss helt och hållet. Vi är skapade till Guds avbild, och det betyder att vi har en potentialitet att ta emot oändligt mycket av hans oändliga kärlek. Vi kan bara växa och växa i den mottagande grundhållningen.

Det tragiska med sekulariseringen är att många människor som inte tror på en Gud förväntar sig en oändlig kärlek av en människa. Vi är skapade till Guds avbild med längtan efter en oändlig, gränslös kärlek. Det behovet kan bara Gud tillfredsställa. Förväntar vi oss det av en människa kommer vi alltid att bli besvikna, även om vi möter ett helgon eller någon helgonlik person. Ingen människa kan fylla vårt djupaste behov av kärlek. Samtidigt har även de som

inte har mött Gud detta behov, och då söker de detta på något annat sätt. Man kan avguda en människa och bli djupt besviken. Faktiskt tror jag, att många av alla de relationer som går sönder i vår tid beror mycket på, att man har förväntat sig för mycket av en människa. En människa kan inte ge oss allt, och vi har ingen rätt att förvänta oss oändlig kärlek av en ändlig människa.

Behovet finns och man söker kompensation på andra plan. I skvallerpressen talas det ofta om någon filmstjärna med en ny kärlek. Det är något tragiskt, eftersom man är menad att ta emot den oändliga kärleken. Men man tror då, att en människa kan ge det som ingen kan ge. Det betyder inte att vi inte skall försöka att växa i kärlek och försöka dela med oss. Ibland frågar man barn vem de tycker bäst om, mamma eller pappa. Sedan frågar man vem de tycker bäst om, Jesus eller mamma. Sådana frågor är inte lätt att besvara. Ändå är det viktigt att vi är medvetna om att Guds kärlek är någonting annat, någonting större. Det är naturligtvis något vi tar emot och också tillgodogör oss, men det finns någonting i människan, ett så djupt väsensbehov av Guds kärlek som ingenting annat kan släcka.

Om vi inte har förstätt det, kommer vi alltid att söka tröst, kärlek, tillfredsställelse på alla möjliga andra plan. Det ser vi ständiga bevis på i vår tid som är expert på att hitta kompensation för det väsentliga. Men det är en kompensation som inte räcker långt. Att hjälpa människor att förstå sig själva är inte lätt. De kan känna tomhet i livet och mena att de ingen vart kommer. Har vi öppnat oss för den oändliga kärleken, då kan vi också stå ut med tomhet. Tomheten är till för att fyllas. Jag frågar ibland prästerna hur det är i kyrkan, om den är halvtom eller halvfull. Ser vi mer de som fattas än de som är där? När vi ser på varandra ser vi då mer på det som fattas hos en människa än på det hon har? Ser vi mer på hennes brist på kärlek än på den kärlek hon har?

Det finns människor som bara genom att se på oss kan få oss att växa. De kan se det lilla goda. Då växer vi och vill efterlikna det. Vi vill inte göra dem besvikna. Andra ser på oss och vi sjunker ner i jorden. De ser bara det dåliga. I pedagogik och uppfostran är det oerhört viktigt att man ser rätt på barnen. Men det gäller oss alla, för vi är Guds barn. Någon ser på oss med Jesu blick. Faktiskt får vi ibland eller rättare sagt alltid låna Jesu ögon för att se på varandra. Då kan vi se den lilla ansatsen till det goda, den lilla viljan att bli bättre istället för att se alla misslyckanden, alla svek. Mycket beror på hur vi ser på varandra.

Vill vi efterfölja Gud i vår vardag måste vi öva upp hans sätt att se på människor. Även om vi tycker att människor är ytliga och bara bryr sig om smink och spelcasino, kanske de någon gång ändå har gjort något vänligt och sagt något fint. Vi behöver uppmuntra och hjälpa människor att lämna ytligheten och gå vidare. Här har vi oändliga möjligheter när vi möter människor. Det är viktigt att se på dem inte som likgiltiga personer utan som människor som Gud har sänt till oss. Det kanske inte är just dem vi ville ha vid vår sida på jobbet eller i församlingen. Men om de är här betyder det att enligt Guds försyn är jag kallad att visa dem Kristi kärlek.

Har jag tagit emot något av det här förrådet, låtit mig påfyllas av Guds oändliga kärlek, då skall den räcka till i mina möten med alla slags människor som jag kanske inte omedelbart ser som sympatiska eller på samma våglängd som jag. Jag får inte avskrika eller nedskrika någon och säga att hon bryr sig bara om smink och recept eller han bara om spelcasino och bilar. Det är lätt att vi katalogiserar människor, inordnar dem i fack. Det är viktigt att ha öppenhet och tro att vi kan få Guds hjälp att locka fram, att föda fram något djupare och finare. Vi hade en

ordenssystem i Stockholm som hade denna förmåga. Hon tyckte att alla ungdomar var snälla och hjälpsamma. De blev nog ännu snällare när hon såg på dem. Min mor frågade en gång en ungdom om han inte kunde vara en ängel och hjälpa henne. Då gjorde han det. Det är inte lätt att stå emot när någon tror oss om något gott.

I vår vardagliga verklighet måste vi vara medvetna om att det händer mycket. Det är som en teaterscen. Gud skickar in en massa personer och vill att vi skall interagera. Ibland är det trevligt, ibland är det jobbigt, men det är alltid viktigt att se, att det inte är en massa likgiltiga ting som sker i vår vardag, på jobbet, på tunnelbanan, på bussen eller i affären. Vi är alltid utsända för att sprida det som är gott. Det kan vi göra på många sätt. Vissa har kanske förmågan att säga något fint, andra att göra något fint, andra att le fint. Vi kan tänka efter vilka människor vi gillar och som har betytt någonting för oss och tänka efter vad det var som gjorde att vi flyttade dem från minus till plus. Var det något de sade, gjorde eller inte gjorde? Vi kan ta ett exempel från klosterverkligheten. Där finns mycket gammal vishet inbäddad. Man kan se om någon har en kallelse till klosterlivet på hur han eller hon stänger en dörr. På vårt prästseminarium säger de också, att om någon alltid lämnar odiskad dikt efter sig blir man lite betänksam. Hur gör vi själva i vår vardag? Håller vi upp dörren till den som kommer efter eller har vi annat att tänka på. Alla de små detaljerna visar ofta vem vi är. Det är därför ödmjukheten är så viktig. Vi får vara medvetna om att om Gud själv kom för att tjäna oss, är det rimligt att vi också försöker tjäna varandra. Det får inte bli en överdriven beskäftighet. Allting kan missbrukas. Det får inte vara något tillgjort eller påklistrat. Alla våra mänskliga relationer måste hela tiden vårdas, så att vi blir medvetna om att vi är delaktiga och att vi har fått ett förråd av Guds nåd, kärlek och barmhärtighet. Det får vi sedan dela med oss av i alla de små vardagliga situationerna där vi lever, så att vi på detta sätt kan förhålliga Gud genom det vi gör. Varje handling, varje tanke, varje ord, varje blick har en betydelse.

I klostren talade man tidigare om *modestia oculorum*, ögonens blygsamhet. Vad fäster vi vår blick vid? Hur ser vi på saker och ting? Tittar vi på människor för att se på dem som Guds avbild? Hur använder vi våra ögon? Vad dras vi spontant till och vad reagerar vi emot? Våra ögon är en själens spegel. Om vi ser på det som är vackert och hela tiden har Kristus för ögonen, på näthinnan, kan vi också se på människor på detta sätt och se något av Jesus i varandra. Det är så vi skall se på varandra i kyrkan. Vi tillhör alla Jesus. Vi kan alla förmedla något av Jesus till varandra genom vad vi är. Vi får våga se på varandra på det sättet att vi alla kan förmedla någonting av Jesus till varandra. Vi kan påminna varandra om Jesus. Han kan återspeglas i våra ögon. Det vi ser på fastnar på näthinnan.

I detta sammanhang kan vi tänka på nådebilden i Guadeloupe. Jungfru Maria uppenbarade sig för en indian och hennes bild fastnade på hans poncho. När man undersökte hennes öga såg man en spegelbild av indianen som hade fastnat. När man studerar bilden ser man att denna utblottade indian, som hon uppenbarade sig för, är återspeglad i hennes ögon. Vi skulle alltid ha Jesus på näthinnan, så att vi kan se något av Jesus i varandra. Vi får fastna vid det Jesuslika i varandra och tro att vi faktiskt kan återspegla Jesus för varandra. Vi är lemmar i Kristi kropp genom vårt dop. Vi är infogade i hans mysterium. Vi är bärare av hans ljus och nåd. Då vore det konstigt om vi inte kunde förmedla något av Jesus till varandra. Här kan vi ibland vara alltför blygsamma. Den sanna ödmjukheten innebär att vi bejakar. Om Jesus har gett mig denna nåd och jag genom mitt dop tillhör honom helt och fullt, då har jag också en bortglömd eller ännu inte upptäckt förmåga att ge Jesus vidare. Det får jag göra under min vardag till alla slags människor.

Det är i de mänskliga relationerna som halten i vår äkta gudsrelation uppenbaras. Det är det Jesus menar, när han talar om fåren och getterna. Har vi känt igen Jesus i den nakna, i den utblottade eller ej? Vi kan också vända på det. Har jag bejakat min förmåga att se Jesus och fostra fram Jesus i den jag ser på, hjälpa honom eller henne att växa? Vissa människor har en förmåga att bara de ser på oss får de oss att växa. Vi vill då motsvara vad de ser i oss. Egentligen är det så vi kristna är kallade att se på varandra. Vi hjälper varandra ömsesidigt att bli mer lika Jesus. Vi lockar fram i varandra det som är likt honom. Även om vi ser på icke-troende eller icke-kristna kan vi hjälpa till att locka fram det bästa, finaste och djupaste i dem. Det är något av det man menar också med kontemplation, som inte enbart är en sak som rör vår djupa gudsrelation, utan den måste återspegla sig i hur vi ser på varandra.

Här är Teresa av Avila (1515-1582) ett strålande exempel. När hon skriver om sina medmänniskor beskriver hon dem alla som helgon. En helgonlik adelsman hjälpte henne. Om vi läser en objektiv skildring ser vi, att det var vanliga människor, men hon kunde få dem att höja sig över sig själva. Då vi försöker leva i ödmjukhet i vårt vardagliga liv, beror det på att Jesus själv har delat detta vanliga liv med oss. När vi talar om Jesusmysteriet glömmar vi ibland bort de trettio fördolda åren, Jesu vardag i Nasaret, då han levde fördolt. Tre år förkunnade han. Tre dagar levde han i lidande, död och uppståndelse. Men mest tid ägnade han åt vardagen. Då måste det ha en frälsningsbetydelse. Allt det Jesus tar på sig gör han för vår frälsnings skull. Han ägnade trettio år av sitt liv till en vardag med hårt arbete. Han såg vår vardag som viktig. Att identifiera vår vardag med Jesu vardag är viktigt och mycket befriande. Jag arbetar inte ensam vid min snickarbänk eller vid min dator. Jesus är med mig. Han bär mig. Han hjälper mig. Vi får aldrig glömma, att Jesus ägnade större delen av sitt liv till ett helt vardagligt liv som säkert var slitsamt, jobbigt, för att visa att när vi delar detta med honom så infogas det i hans frälsningsmysterium. Vi bidrar till att förhålliga Fadern. Vi ger Gud ära. Broder Lorens (1614-1691) säger, att vår enda uppgift i detta livet är att behaga Gud och glädja Guds hjärta. Vi kan uttrycka det på olika sätt, men hela den vanliga, lite jobbiga, ibland tråkiga delen av vårt liv är oerhört viktig i Guds ögon. Där är vi hans medarbetare för att bygga upp världen. Där får vi förhålliga honom och där får vi också hjälpa varandra. Mer och mer kan vi inse hur viktig denna del av vårt liv är.

Vi ber än en gång om den Helige Andes klarsyn. *Kom, Helige Ande, till ditt folk, ditt folk som sliter och släpar, ditt folk som går böjt under hårda bördor. Men hjälp oss att se att också det hårda och slitsamma liv vi har i vår vardag eller att det tråkiga och jobbiga är något som länder dig till pris och ära. Vi får genom att ta på oss detta medverka till världens frälsning, till att Jesus Kristus blir förhålligad och att hela världen får del av frälsningen. Hjälp oss att inse och förstå hur viktig vår vardagliga existens är i dina ögon, så att vi där finner den djupa glädje som bara du kan ge oss, du som lever och råder i evigheters evighet. Amen.*

Föredrag III

Vi börjar igen med ett ord av påven Franciskus. *Det är viktigt för var och en av oss att leva vårt liv och vår tro i kontakt med de behövande. Detta är inte ett sociologiskt alternativ eller en trend som en enskild påve uppmuntrar till. Det är ett teologiskt krav. Det innebär att vi erkänner att vi är tiggare som ber om räddning, att vi är bröder och systrar till alla, men särskilt till de fattiga som Herren älskar. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.*

Då är vi framme vid ännu en av evangeliets kraftlinjer, -källor: fattigdomen. Vi har tidigare sett på barmhärtigheten och ödmjukheten, två andra evangeliska kraftlinjer som kan hjälpa oss att leva vår tro i vardagen, att låta Kristi mysterium bli mystisk erfarenhet i vårt vanliga liv. Fattigdomen är besläktad med barmhärtigheten och ödmjukheten. Vi behöver erkänna vår fattigdom, att vi är tiggare som ber om räddning, nåd och barmhärtighet. Det är inte helt lätt. Det låter vackert men det kan kosta oss väldigt mycket att erkänna att inför Gud står vi alltid med tomma händer, som Thérèse av Jesusbarnet säger. Vi vill så gärna tillgodoräkna oss något. Jag går i alla fall i kyrkan. Jag gör det och det. Det är så lätt att inte vilja erkänna att jag är tiggare. Nu vill man också införa tiggeriförbud, t.ex. i Vellinge. Då blir det ännu svårare.

Att växa in i den heliga fattigdomen, som den helige Franciskus (1181 el. 1182-1226) och Sankta Klara (1194-1253) gjorde, är något viktigt. Just i en materialistisk kultur som vår börjar människor få upp ögonen för fattigdomen. Också med tanke på att vi hela tiden talar om tillväxt och produktion, finns det inte så mycket kvar av skapelsen, jorden, klimatet. Att hitta en vardagsaskes är mycket viktigt. Klassiskt i kristendomen är, att en mystik alltid bygger på en askes. Vi måste avstå från något för att kunna ta emot allt. Om vi har våra händer fyllda, har inte Gud mycket att komma med, för vi har allt. Vi inser det i teorin, men sedan är det fråga om praktik, vardagsliv. Frågan är hur vi i vårt vanliga liv kan leva av fattigdomens anda, den heliga fattigdomen, Syster Fattigdom, som Franciskus säger, och upptäcka att vi har vår rikedom på ett annat plan.

Vår djupaste värdighet ligger inte i vad vi har, åstadkommer och producerar, utan i den värdighet vi har fått genom vårt dop. Det är bara när vi inser vår fattigdom som vi kan förstå vår äkta rikedom och värdighet. Det är något vi får av nåd. Genom dopets nåd har vi fått ta del av barnaskapets nåd. Vi är adopterade söner och döttrar i Kristus. Vi är den himmelske Faderns älskade barn. Alla dessa bibliska, teologiska termer har vi hört så ofta, men de måste förverkligas, tas emot och översättas till vardagens alla omständigheter, så att vi inte förlitar oss på prestige, yrkesskicklighet, bankböcker och aktieinnehav, materiella och världsliga ting som också vi kristna tycker så mycket om och som vi är så beroende av. Vi måste frigöra oss från allt detta, så att vi kan bli tiggare. Vi kan bli de fattigas bröder och systrar och inte se ner på dem som lägre varelser.

Vi skall nu försöka upptäcka vår djupaste värdighet som döpta, för det är bara detta som gör att vi kan släppa den andra delen, det världsliga och det materiella, och finna vår sanna säkerhet och tillförsikt. Det sitter mycket djupt i oss, att även om vi ser oss som någorlunda goda kristna, har vi svårt att se att vår sanna skatt ligger någon annanstans än i vårt eget hem, visserligen belånat ända upp till takåsen. Vi får upptäcka att vi är Guds hus. Vi är Guds tempel genom dopet. Dopmystiken, dopliturgin, är viktig, eftersom det är där vi alla kristna av alla traditioner är ett. Där finns inga trosskillnader, inga olika accenter, utan detta bejakas av alla kristna, alla döpta. Det är viktigt att vi betonar det vi har gemensamt och utgår från det, samtidigt som vi lever oss mer och mer in i detta. Om vi vill leva vårt dagliga liv i Jesu efterföljelse, om vi vill växa in i denna så kallade vardagsmystik måste det byggas på dopets nåd och det som händer i dopet.

I dopet händer oerhört mycket. Vi måste därför bli kvar vid dopkällan, säger Johannes av Korset (1542-1591). Vi skall vara som små fiskar som simmar runt i dopvattnet. Fisken är en urkristen symbolik. Vi blir kvar i det levande vattnet. Vi får ständigt på nytt förnyas i dopets källa. Det är inte ett avslutat kapitel utan det är en pågående realitet, att vi blir Faderns älskade

barn, adopterade söner och döttrar i Kristus. Då blir vi, som Paulus säger, ett Andens tempel till Guds ära. Det betyder att i detta tempel som vi är, med själ och kropp, bor Gud själv. Den allraheligaste Treenigheten har tagit sin boning i oss. Dogmatiskt sammanfattas denna trossanning som den allraheligaste Treenighetens inneboende i den döpta själen genom den heliggörande nåden. Det låter fint, vackert och teologiskt, men att översätta det till vardagens slit och släp är varje kristens stora uppgift. Jag får se hur jag kan leva av mitt dop, vare sig jag är företagsledare eller auktoriserad tiggare som har fått tillstånd t.o.m. i Vellinge. Jag hörde att det fanns någon där som hade lyckats vinna folkets bevågenhet.

Vi har var och en fått ett eget liv av Gud, en värdighet, en unik person, en unik historia. Det spännande är att vi just där skall visa hur evangeliet kan förverkligas i vårt liv. Det handlar om hur jag i min livssituation, som den jag är genom skapelsen, som den jag har blivit genom dopet och i den situation där jag lever infogad i Kyrkans gemenskap, i mänsklighetens gemenskap försöker ta emot och förverkliga denna nåd, denna rikedom. Det första är att inse, att jag är fattig, att jag inte klarar av detta själv, att jag inte kan prestera, producera detta, utan att jag hela tiden måste bli mer och mer utblottad på mig själv för att uppfyllas av Guds nåd och härlighet. Det är en pågående process. Den stora frestelsen är att säga, att det bara är fromt teologiskt snack och att jag har annat att göra. Det som har med mystik och mysterium att göra det kan de syssla med på Berget, men här är jag nu på mitt företag.

Det blir mycket lätt så att vi tappar sugen. Därför är *perseverantia*, uthållighet, en stor nådegåva. Det översätts på många olika språk. Teresa av Avila talade om *determinada determinación*, beslutsam beslutsamhet. Det räcker inte att vara beslutsam, utan man skall ha en beslutsam beslutsamhet. Det är en nåd att be om, men då måste man också be om det. Jag har tagit emot dopets gåva och jag vill verkligen leva av dopet, så att det Gud har gett mig bär frukt i min fattigdom, bräcklighet och svaghet. Här kommer också ödmjukheten in. Jag vet och förstår att av egen kraft kan jag inte åstadkomma detta, utan det måste vara nåd utöver nåd. Men den heliggörande nåden verkar i mig. Ett litet frö, ett senapskorn har lagts ner i mig genom dopet. Det kan växa och sprida sig.

Vi har alla vår livsprocess, vår helgelse- och frälsningsprocess. Vi kan läsa om helgonen. Vi kan läsa om mystikerna och de kan ge oss inspiration, men vi kan inte kopiera dem, utan vi måste tro att vår frälsningsprocess, vår böneutveckling, vår livsprocess är någonting som aldrig kommer att upprepas. Vi är unika människor. Hur många miljoner eller miljarder människor det än finns, så kommer aldrig det som är mitt liv, min historia att upprepas. Det är där Gud vill stråla fram i hela sin härlighet. Det är där han vill göra något underbart. Om jag då missar det, blir det liksom ett hål, ett tomrum, i Kristi mystiska kropp. I de gamla basilikorna finns det vackra Kristusmosaiker. Det kan i Kristi mystiska kropp fattas en mosaikbit, eftersom jag ger upp och inte vill leva i mitt dop.

Jag är infogad i ett större mysterium, i Kyrkan, i Kristi mystiska kropp. Det är inte bara mig det gäller, utan genom mig kan många andra få ljus och hjälp att gå vidare på frälsningens väg. Det är lite svårt att förstå och riktigt ta till mig, eftersom jag är fostrad i en individualistisk kultur. Det tar lite tid att inse att jag mer är en lem i Kristi kropp än en åtskild individ. Jag är mer en mosaikbit i det stora mysteriet än lilla jag, som vi säger på svenska. Lilla jag kan väl ingenting, tänker man. Bakom detta synsätt döljer sig ett dolt högmod, för lilla jag är ju ändå mycket viktig. Jag behöver hitta rätt balans. Det är det som ödmjukheten skall hjälpa mig med att förstå.

I Guds ögon är vi oändligt värdefulla och älskade men just i vår fattigdom, oförmåga och vårt ständiga behov av Guds nåd. Därför är vi tiggare, och vi behöver umgås med tiggare. Vi tror att det är vi som är goda mot tiggarna, om vi ger dem en tjuga. Men det är de som gör oss en tjänst. Det synsättet har lite gått förlorat i vår tid. Vi ger gärna, om vi vet att pengarna används på ett bra sätt. Men det vet vi inte, när vi ger en allmosa. Där efterliknar vi Gud, som låter sin sol gå upp över onda och goda. Gud ger sina nådegåvor till oss oberoende om det bär frukt eller inte. Det är Guds storsinhet. Han skapar världen. Han ger oss all denna härlighet, vare sig det bär frukt eller ej. Det glömmet vi ibland bort, när vi tänker att tiggaren kanske köper öl för det han tigger. Vi har lite översittarmentalitet.

Det är därför påven Franciskus ständigt betonar de fattigas, flyktingarnas och de hemlösas betydelse för oss i en materiellt överflödande värld. Det är de som bäst kan hjälpa oss att förstå evangeliet, även om de kanske inte riktigt förstår det själva. Bara genom att vara en Lasarus vid den rike mannens bord, gör de oss en oändlig tjänst. Om vi förbjuder tiggeri i Vellinge, blir det mycket svårare att leva evangeliet där. Det blir en självförnöjd, borgerlig trygghet man kanske känner. Men evangeliet försvinner ut genom skorstenen. Påven pekar mycket tydligt på, att vi behöver tiggare som våra bröder och systrar för att förstå, att vi själva är tiggare. Det kan ta tid att riktigt förstå. Man skulle kunna säga, att det också var Luthers (1483-1546) kamp, hur man kan finna en nådig Gud. Det försöker Thérèse av Lisieux uttrycka genom att säga, att vi skall stå med tomma händer inför Gud. Vi kan inte komma med våra förtjänster utan vi står där och låter Gud fylla vårt hjärta och våra händer med sin nåd. Egentligen är det detta som alla mystiker och helgon försöker förmedla på sitt sätt, när de säger att Gud har gett oss allt i Jesus Kristus. Detta blir inkorporerat i oss genom dopets nåd, och vi blir inkorporerade i honom.

Br. Wilfrid har hittat på ett ord som ännu inte finns i Svenska Akademiens ordlista. Han talar om i-varo och bygger då på Johannesevangeliet, som gång på gång använder det lilla ordet *menein*, förbli, bli kvar. Jesus upprepar gång på gång i sitt tal till lärjungarna, att vi skall bli kvar i honom, så blir han kvar i oss. Det är något ömsesidigt. Vi får vara i varandra. Vi är så djupt förenade med Jesus, att vi lever hela vårt liv i honom, eftersom han lever i oss genom dopet. Gud bor i oss genom vårt dop. Han är hela tiden där. Vi försöker bli hemma i honom. Hela vardagen går ut på att vi skall förbli i Jesus vad vi än gör och sysslar med, hur livet än är. Ordet i-varo kan hjälpa oss att på ett mycket enkelt sätt komma ihåg vad det går ut på, att jag är i honom och han i mig. Den mänskliga kärleken försöker efterlikna detta. Man lever sig in i den andra personen.

Här brukar man peka på Jungfru Maria, speciellt vid korsets fot. Det är inte bara ett medlidande med Sonen utan ett i-lidande. Hon lider i honom. Vi kan uppleva i vårt liv att vi lider i en annan människa och gör allt vi kan för henne. Många mödrar har barn som har fastnat i missbruk. De lider ännu mycket mer i sina barn än i sig själva. Därför har bilden av Maria vid korset blivit så älskad. I Svenska kyrkan har man musikgudstjänster där man ofta spelar Stabat Mater. Det finns många olika kompositörer, t.ex. Pergolesi (1710-1736), som har gestaltat detta tema. Stabat Mater uttrycker en djup mänsklig verklighet, som man kan förstå också om man inte är kristen, eftersom lidandet drabbar alla människor. Drabbar lidandet någon man älskar, står man inte utanför och tittar på. Man är inte bara åskådare, utan man dras in i detta. Det är så vi tillsammans med Jungfru Maria står inför Jesu kors. Vi tittar inte på. Vi är inte åskådare, utan vi är delaktiga. Vi dras in i Jesu sårade hjärta tillsammans med henne. Vi identifierar oss med honom på korset. Vi lever oss in i hans lidande. Omvänt,

när vi drabbas av lidande vet vi, om vi verkligen lever med Jesus, att han är med oss. Vi lider i och med honom och han med oss. Det är en av prøvostenarna för ett äkta lidande, att vi inte bara är ensamma i detta utan att vi kan komma varandra närmare. Vi kan komma Jesus närmare men också vår nästa som lider.

Ett klassiskt tema i kristen konst är Maria som står vid korsets fot, Maria som tar emot den döende Jesus. Vi har Pietà i Peterskyrkan. Under medeltiden var Stockholm en helig stad. Man vallfärdade till nådebilden Helga Lösen som fanns i Dominikankyrkan i Gamla sta'n och avbildade motivet med Kristus som tas ner från korset och läggs i Marias knä. Otaliga människor vallfärdade till nådebilden, som gick förlorad vid reformationen. Enda avbilden man har kvar är från ett sigill. Det har man försökt avbilda både i vår domkyrka i Stockholm och i Högalidskyrkans Ansgarskapell. Einar Forseth har gjort en bild av detta för att visa att det är ett så viktigt motiv och en så tydlig bild av hur vi kan identifiera oss med Jungfru Maria, som tar emot den korsfäste, döde Jesus i sina armar. Bilden uttrycker både något djupt allmänmänskligt och något djupt evangeliskt, att om vi växer in i den heliga fattigdomen och mer och mer blir tiggare, får vi den största gåva man kan tänka sig, Jesus själv, den döende Kristus som också är den uppståndne Kristus, som går med oss.

Växlingen mellan liv och död, mellan den Korsfäste och den Uppståndne skall återspegla sig i vårt vardagsliv. I de ljusa ögonblicken anar vi något av uppståndelsens glädje. I de svåra ögonblicken anar vi något av korset. Dopet innebär att vi får del av hela Kristusmysteriet, både kors och uppståndelse. Det försöker vi leva oss in i det vanliga livet. Oftast flyter livet bara på. Vi tänker inte så mycket på vare sig död eller uppståndelse. Men när det kommer mer profilerade ögonblick av lidande eller av glädje, blir det helt naturligt att här är det den Korsfäste som kommer in i mitt liv och jag i honom. Det är likadant när det gäller glädjen, härligheten, skönheten. Vi anar då något av det uppståndna livets härlighet.

Hela vårt liv kan bli en i-varo, en inlevelse i Kristusmysteriet. Vi tänker kanske inte hela tiden i de teologiska termerna, men det blir ett naturligt sätt att leva i Kristus. Paulus använder 225 gånger uttrycket i Kristus. Det kommer tillbaka gång på gång. I Kristus lever vi. Vårt liv är en i-varo i Jesus Kristus. Det beror på att genom dopet är vi bebodda av hela Guds mysterium. Teresa av Avila säger, att vi inte är tomma och ihåliga inombords, utan allra djupast inom oss, i den innersta boningen, bor den treenige Guden. Därför beskriver hon hela den mystiska utvecklingen som en vandring inåt. Det uttryckte också Dag Hammarskjöld (1905-1961) som talade om resan inåt. Vandringen inåt betyder inte att vi avskärmar oss från yttervärlden utan tvärtom, att vi känner igen Jesus i den värld där vi lever, speciellt i de fattiga och de behövande. Samtidigt försöker vi mer och mer gå inåt till det djupa mötet.

Det innebär att vi befrias från allt som tynger vår resa. Johannes av Korset beskriver det mycket vackert genom en fågel. Han säger, att en fågel som är bunden är inte fri. Den kan vara bunden på olika sätt. Fågeln kan vara bunden av en stark kätting. Det är när vi är bundna av svåra synder. Fågeln kan också vara bunden av en tunn sytråd. Det är de små bindningarna vi så småningom kan upptäcka. Det kan vara småsaker vi är bundna vid. Det kan handla om att de apparater vi använder fungerar. Det kan vara en chock när vi upptäcker att de inte fungerar. Vi kan önska att vi skall få något gott att äta eller att folk skall vara vänliga och förstående. Vi förväntar oss något av tillvaron. Om det då inte riktigt fungerar, blir vi lite missnöjda. Fast det kanske är just då vi kunde bli befriade. Det är irriterande när det inte riktigt blir som vi hade tänkt oss, men ibland är det kanske just där vi behöver befrias. Vi

kanske hade tänkt oss, att när vi kommer till reträtten får vi höra om vardagsmystik och sedan skall det fungera varje vardag från morgon till kväll. Vi är så vana vid att allt skall funka.

Vi kan i viss mån hjälpa till att bli befriade från våra bindningar. Därför skrev broder Wilfrid att vi alltid skall ha med oss en liten sax och klippa av, när vi märker att det är något vi är bundna vid. Men vi kan inte själva av egen kraft befria oss från allt. Vi tror ju på en frälsare. Jesus har ju kommit för att befria oss. I viss mån kan vi samverka med hans nåd genom vår askes och fattigdom, men ändå kan vi inte helt och fullt befria oss från vårt högmod och vår själviskhet. Därför måste vi vara öppna för Jesu handlande. Även i våra djupaste och bästa aspirationer och ögonblick finns det något av själviskhet. Även när vi söker Gud av hela vårt hjärta, kan vi upptäcka att det finns någonting som inte är riktigt rent. Jag kanske inte uttrycker det medvetet, men jag kanske tänker att jag är i alla fall bättre än de som inte går i kyrkan och frommare än de som inte åker på reträtt. Nu var jag i alla fall god och gav en femtiolapp till tiggaren. De små resterna av den gamla människan dyker upp lite då och då. Det är egentligen bara Jesus själv som steg för steg kan befria oss från vår ingrodade själviskhet, alltså arvsyndens följder. Vi måste också stå ut med att när vi försöker vara riktigt goda, finns det något som ändå är präglad av egenkärlek och högmod. Insikten i detta är mycket viktig. Annars blir det lätt hyckleri eller fanatism, som inte är helt ovanligt bland oss kristna. Vi vill inte riktigt erkänna att vi är tiggare, att allt måste ges oss.

Vi kan inte av egen kraft vara goda, fina, fromma människor. Det är därför vägen inåt går genom ständiga reningsprocesser, genom själens dunkla natt. Det kan yttra sig både på det inre och det yttre planet. Det klassiska exemplet är arbetsplatskonflikter, bråk i familjrelationer, församlingarna eller kommittéerna. Överallt där vi människor är tillsammans, kommer vi också att vålla varandra besvär. Då är det en tröst att också helgonen kan ha det jobbigt med varandra. Teresa av Avila beklagade sig ibland över Johannes av Korset. Överallt där människor lever får vi räkna med att man trampar varandra på tårna, att man ibland sårar varandra, att man inte alltid tycker likadant om allting. Detta är också en del av reningen. Jag vill så väl och ändå förstår man mig inte. Jag som har gjort allt för det här företaget skall nu omplaceras. Det är mycket lätt att fastna i bitterhet, frustration. Det blev inte riktigt som jag hade tänkt mig.

I vår tid är det svårt att leva tillsammans i relationer, eftersom vi är fostrade i en individualistisk kultur. Vi kan inte heller döma människor, men en viss klarsyn vore av nöden. Har man hela tiden fostrats att utveckla sina egna talanger, bli oberoende, ta för sig, kommer det ögonblick när man gör det på andras bekostnad. Då funkar det inte längre. Någon har sagt att i skolan får man lära sig allting utom hur man skall leva tillsammans med andra människor. Hur skall det då gå, när man bildar familj, när man kommer till ett jobb. Jag hörde nu om jordgubbsplockarna som oftast är polacker och ukrainare. Men på ett ställe hade de erbjudit några svenska ungdomar att komma. De kom dit, men efter två dagar ringde deras mammor och sade att ungdomarna inte orkade mer. De har ont i ryggen. Det visar sig att om vi inte tillsammans kan göra någonting, bygga upp någonting utan bara ser utifrån vår egen utgångspunkt, blir det mycket svårt att leva tillsammans i familj, i församling, i samhället och mellan samhällen.

Det är viktigt i vårt vardagliga liv att vi blir tiggare, som tillsammans ber om Guds nåd, lär av varandra, hjälper varandra och delar med oss till varandra, så att det blir ett liv tillsammans. Det försöker vi i våra församlingar och kristna sammanhang, ibland med klen resultat men

ändå ett försök. Här måste vi hela tiden lära oss att börja om igen. Vi lär oss inte att leva i den heliga fattigdomen på en kaffekvart. Det kan ta ett helt långt liv, och det blir ofta många misslyckanden, konfrontationer, konflikter. I våra katolska församlingar i Sverige lever vi i en ständig kulturkrock i och med att människor från så många olika länder möts. Det är mycket nyttigt, för då måste vi lära oss att försöka ta hänsyn till hur andra människor ser och upplever det. Det är så vi är menade att leva på vår jord. I och med att vi lever i en globaliserad verklighet får vi räkna med att det kommer att bli så i de flesta delar av världen, där människor av olika ursprung, traditioner, religioner, konfessioner och åsikter blandas i en pluralistisk miljö. Att där försöka leva efter Jesu evangelium är vår stora uppgift och vår stora glädje. Men det är också det vi hela tiden måste kämpa med, om vi verkligen vill gå Jesu väg och längtar efter att bli mer och mer utblottade på vårt eget och uppfyllda av hans nåd.

Också för den kristna enhetens skull är grunden i dopet mycket viktig att komma ihåg. Just på den grundnivån är vi ett i Kristus. Genom dopet är vi infogade i Kristi mystiska kropp. Vi har fått denna värdighet och vi är kallade att tillsammans åskådliggöra detta utifrån våra olika traditioner. Det är så man ibland ser eller får drömma om, hur den fulla kristna enheten skall realiseras. Jag hade en gång ett samtal med en frikyrkopastor som frågade mig hur det är i Katolska Kyrkan, om vi alla hade samma tro där, både jesuiter, Opus Dei och alla de andra. Han såg mångfalden och för honom var det naturligt att det skulle bli ett nytt samfund, när man hittade en ny nådegåva, en ny karism, en ny spiritualitet. Men vi får tro, att om vi en gång kan bli ett i Kristus, vilket vi hoppas och tror, då skall alla dessa nådegåvor infogas i helheten. Därför har man ibland roat sig med att jämföra olika konfessioner med olika ordensgemenskaper. Jesuiterna är då kusiner till Frälsningsarmén. Det var ju Laura Petri (1879-1959), den svenske frälsningssoldaten, som skrev om Ignatius av Loyola (1491-1556). Sedan har vi Evangeliska frikyrkan som kanske liknar neokatekumenatet. Efter Karin Johannessons bok ser vi att karmelitorden och lutherdomen har mycket gemensamt. Så kan vi gå vidare och drömma och be om att det som tidigare drog oss bort från varandra nu skall dra oss närmare varandra.

Likadant är det när vi ser på olika människor. Är det någon som har en helt annan personlighet än vi, en helt annan inriktning, ser vi det då som något som drar oss bort från varandra eller något som vi kan få hjälp av? Det är mycket viktigt att se, att det som först kanske stötte bort oss och som vi inte hade förståelse för kan också bli något som berikar oss. Vi kan tänka på det personliga planet mellan människor. Det som vi inte riktigt förstår i en annan människa kan leda oss in i en djupare förståelse av Guds outtömliga mysterium. Det är viktigt att vi har denna acceptans av vår fattigdom. Jag kan inte begripa allt. Jag kan inte styra allt. Jag har inte allt av mig själv utan jag behöver berikas, i första hand av Guds nåd, men också av andra människor som kan förmedla Guds nåd till mig. Det gäller speciellt de som är jobbiga för mig, de som kritiserar mig. Jag får aldrig glömma, att även om mycket kritik kan vara överdriven och aggressiv, kan det alltid finnas ett korn av sanning i den. Det kanske jag inte hör omedelbart när någon säger att jag är omöjlig eller en högfärdsblåsa. Vi får acceptera att vi inte har allt i oss själva. Vi kan inte prestera allt, utan vi är tiggare.

Vi kan få så oerhört mycket om vi har en beredvillighet, tomma händer och en öppenhet, även i det som kanske inte alls är välmenat. Även om folk är elaka mot oss, vilket vi också kan vara, kan det vara till hjälp. Men det tar väldigt tid, för det är lätt att reagera med bitterhet. Någon sade att för trettio år sedan var prästen ovänlig mot henne. Sedan har hon inte satt sin fot i kyrkan. Hon lever fortfarande med denna bitterhet. Det är lätt att fastna. Ett lidande kan

öppna oss för Guds mysterium, men det kan också få oss att fastna i oss själva. Det behövs ibland bara en liten, liten sak. Det var någon som tittade ovänligt på mig, och sedan sätter jag aldrig min fot i den hemska församlingen. Någon skrev till mig, att prästen tittade med djävulska ögon på henne. Vi har en frihet att reagera på alla de stimuli vi får. Det får vi inte glömma. Vi får inte efterlikna Pavlovs hund. Vi har fått den stora gåvan att ha två kinder. Om någon slår mig på den ena kinden, så kan man slå mig också på den andra. Det är genialiskt det Jesus säger. Den naturliga reaktionen är att slå tillbaka och inte att vända andra kinden till. Då fordras det ett medvetet viljebeslut. Om någon kommer och säger, att jag är omöjlig kan jag säga att jag också är en fruktansvärt dålig schackspelare. Humorn kan ibland hjälpa oss mycket. Vi kan avvärja många situationer.

Ibland kan det också vara svårt att ta emot beröm. Du var snäll som svarade i telefonen, säger någon. Ja, det är väl inte mycket att komma med, säger jag då. Men kanske jag borde säga tack för att du sade det, vilket var roligt att höra. Det är olika med oss. Vissa har mycket svårt att ta emot beröm. Tack så mycket för predikan, pastorn, sade någon vid ett tillfälle. Då frågade pastorn vad det var han var tacksam för. Nej, det var ingenting han sade, men han tog upp sin vita näsduk och snöt sig. Då tänkte mannen på hur smutsig hans själ var. Vi har en frihet att reagera på allting. Sitter vi på arbetsplatsen och skvallrar om chefen och säger hur hemsk han är, skulle vi kunna säga att han ger oss i alla fall lön. Man kan lite vända på atmosfären. Man kan säga emot, då någon säger något ofördelaktigt.

Vi har en helig frihet att försöka följa evangeliets huvudlinjer i våra vardagliga relationer om vi skall uttrycka det mer teoretiskt. Vi är inte tvungna att falla in i det som inte är bra. Vi kan höja nivån. Vi kan faktiskt göra ganska mycket för att förändra en verklighet där Gud tycks långt borta. Vi kan göra honom mer närvarande på olika sätt. Då måste vi leva hjärta mot hjärta med Jesus, det vi kallar i-varo. Vi måste bli kvar i honom. Annars kan vi inte säga hans ord när de bäst behövs, utan då säger vi någonting likgiltigt eller något dumt. Ibland kan vi ändra orden medan de kommer på våra läppar. Vi kanske har kommit på en mycket dräpande replik, när någon har sagt något dumt. Då säger vi istället, tack raring. Vi måste ha den heliga påhittigheten i vårt vardagsliv och vara medvetna om att vi ständigt ställs på prov.

Är vi då kvar i Jesus, har våra rötter i honom, är rotfasta i honom, lever och andas i honom, då kan vi också översätta evangeliet till vardagens olika situationer. Då måste vi öva upp i-varon som vi gör i den stilla bönen, när vi inte har någonting annat att göra. Då är vi i honom, tillber honom, ärar honom, tackar honom, lovar honom och växer in i den djupa gemenskapen som sedan kan befrukta våra vardagliga relationer och möten. Då har vi väldig hjälp av de fattiga. När vi hör om de fattiga, tänker vi först spontant, att vi måste hjälpa dem. Men de hjälper oss oändligt mycket mer att förstå vem vi är.

Det är inte alltid så behagligt att förstå hur fattiga vi är, hur lite vi har av godhet och vänlighet och hur känsliga vi är. Vi behöver inse, som påven säger, att vi måste leva vår tro i kontakt med de behövande och att vi är en av dem. Vi ber ibland för syndarnas omvändelse, men frågan är om vi räknar oss själva till den skaran eller ej. Teresa av Avila säger, att hon är världens största synderska. Det får vi tolka i evangeliets ljus. Hennes erfarenhet var, att hon var en fattig synderska i oändligt behov av Guds nåd. Ju närmare vi kommer ljuset, desto mer ser vi också de små fläckarna, som då blir större ju närmare vi kommer Jesus. Johannes av Korset har den klassiska bilden av fönsterrutan. När solen lyser på den, ser man de små fläckarna tydligare. Så är det när Guds ljus lyser in i vår själ. Då ser vi också i förstora skala

våra egna tillkortakommanden och svagheter och samtidigt de andras i förminskad skala. Annars är det tvärtom. Vi ser väldigt tydligt, när de andra gör något fel. Men ju närmare vi kommer Gud, desto mer förlåtande blir vi, desto mer står vi ut med andras svagheter och synder, medan våra egna synder sårar oss. Mötet med Jesus är alltid ett frälsande möte. När han kommer in i vårt liv är det för att vi skall befrias från allt som strider mot honom. Det gör ont. Det är inte alltid så behagligt att inse, att jag faktiskt är en högfärdsblåsa, jag som försöker vara så ödmjuk. Det finns ändå någon falsk ton kvar. Det får inte göra mig förtvivlad utan tvärtom upptäcker jag då, att det är ju Jesus som skall befria mig. Jag kan inte själv genom lite andlig make up bygga upp något vackert. Hur mycket smink jag än lägger på finns bakom ett sår som bara Gud kan hela. Det gör han om jag erkänner min fattigdom, att jag är en fattig syndare. Det är nåd utöver nåd att upptäcka sin fattigdom, sin svaghet, för då kan mina händer fyllas av Guds nådegåvor. Gud är ständigt närvarande i mitt liv. Jag har funnit min fasta punkt där. Sedan får jag försöka under vardagens alla omständigheter att bli kvar i Jesus, öva upp att bli kvar i Herren, när jag står och väntar på bussen. Jag blir kvar i honom när jag får en utskällning. Han har inte övergivit mig. Han hjälper mig att hantera mötet med en besvärlig människa. Jag övar upp att bli kvar. Därför är det lilla ordet i-varo så viktigt.

Vi ber om den nåden. Herre, Jesus Kristus, din nåd strömmar ständigt upp inom oss, eftersom du bor i oss tillsammans med Fadern och Anden. Hjälp oss att bli kvar i denna källa, så att vi alltid kan ta del av detta levande vatten, som hjälper oss att hantera livets alla utmaningar och händelser. Kom till oss, Helige Ande, och hjälp oss att bli kvar i Jesus Kristus, nu och i all evighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Vi lyssnar åter till påven Franciskus ord. *De kristna föds genom förlåtelsen de tar emot i dopet. De föds alltid på nytt från samma plats, från Guds överraskande förlåtelse, från hans barmhärtighet som återupprättar oss. Endast genom att bli förlåtna kan vi börja på nytt med förnyat självförtroende och tillförsikt efter att ha fått erfara glädjen i att vara fullkomligt älskade av Fadern. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.*

Vi är framme vid en fjärde evangelisk grundlinje: förlåtelsen. Hela evangeliet utandas detta mysterium, att Faderns älskar att förlåta sina barn, ge dem en ny möjlighet, låta dem börja om på nytt. Hela vårt vanliga liv är att börja om på nytt, upptäcka vår svaghet, vårt behov av Guds nåd och förlåtelse, ta emot och börja om. Som vi redan påpekat förstod ökenfäderna det. I öknen föll de och reste sig. Samtidigt är syndamedvetandet i vår tid lite försvagat. Vi har lite svårt att förstå att vi verkligen behöver en Frälsare som dör för oss för att rädda oss. Jag förstår att alla de andra är stora syndare, men det är svårt att förstå att jag, en någorlunda hygglig prick, behöver förlåtelse, att jag verkligen ständigt på nytt behöver ta emot denna förlåtande och helande kärlek.

För att kunna leva vårt vardagliga liv i full öppenhet för Kristus är det faktiskt viktigt att vi inser att vi får förlåtelse. Vi får börja om. Vi behöver inte sörja över spilld mjölk, över alla misslyckanden, utan vi får resa oss upp och gå vidare eller låta oss lyftas upp. Det är en sträng i vårt hjärta som måste aktiveras, detta att vi alla är förlåtna syndare. Vi är alla i behov av Guds nåd och förlåtelse, och det är Guds stora glädje att få förlåta oss. Om vi är förlåtna då måste vi själva förlåta. Allt det vi får av Gud, får vi dela med oss av. Det är vår stora glädje att få förlåta dem som på olika sätt har sårat eller skadat oss. Det är en viljeakt mer än en

känslolikt. Har vi blivit riktigt sårade, är det mycket svårt att med hela vår känslöverklighet förlåta. Det är mer en viljeakt. Det gäller speciellt de djupa sveken, t.ex. att våra föräldrar aldrig gav oss den kärlek som vi ville ha. De kanske gjorde sitt bästa men det lyckades inte. Och det gäller att förlåta sig själv. Här är det lite olika. Vissa har svårt att förlåta andra. Andra har svårt att förlåta Gud eller förlåta sig själva. Det är viktigt att komma ihåg, att detta är en övernaturlig nåd. Det är inte något vi bara säger, utan det fordras en omvändelse, en inre omvändelse både för att kunna ta emot förlåtelse och förlåta andra. Vi får låta förlåtelsen förvandla oss, så att vi i vår tur kan förlåta.

I evangeliet ser vi gång på gång hur Jesus i sina liknelser och sina tal målar upp denna verklighet, som har blivit ett sakrament i försoningens sakrament. Vi får ta ut förlåtelsen i förskott eller i efterskott dag efter dag och inse, att vi lever på Guds nåd, på förlåtelsens nåd. Just i vardagslivet är det mycket viktigt att inse, att vi behöver Guds förlåtelse. Det är så lätt att vi ger upp och säger att det ändå inte fungerar och att vi inte kan leva i Guds närvaro. Jag orkar inte med det. Jag misslyckas och måste börja om igen. Det är verkligen något vi får göra.

Vi får börja om på nytt i varje ögonblick. Därför är det så viktigt att leva i nuet. Det kan aldrig nog understrykas hur viktigt det är att vi lever av det närvarande ögonblickets sakrament, att vi inte har fastnat bakåt i tiden. Det kan vi göra på två sätt. Vi kan tänka på den gamla goda tiden när alla var snälla och goda eller att vi sitter fast i besvikelser, barndomstraumata. Vi får inte heller vara så inriktade på det som skall komma att vi glömmer att leva i nuet. Vi längtar efter något annat. Vi hoppas på något bättre eller vi oroar oss. En mystik, en vardagsmystik, är att leva i nuet, att ta emot varje ögonblick som Guds gåva och nåd, som återskapar oss, förlåter oss, förnyar oss, också vårt förhållande till Gud. Även om vi tycker att vi har misslyckats totalt och ingenting har blivit riktigt som vi ville, behöver vi inte vara bundna av det utan här och nu står vi inför Gud och tar emot hans nåd, hans helande och förlåtande barmhärtighet som ger oss en ny möjlighet. Då får vi också, som påven säger, ett förnyat självförtroende och tillförsikt. Vi bygger inte på oss själva, utan eftersom Gud har förlåtit oss och helat oss, får vi också ha en viss grad av självtillit, självförtroende i all ödmjukhet och tillförsikt.

Därför talar man i spiritualiteten om nödvändigheten att leva i nuet, i ett ständig presens. Det förklarar man genom att säga att varje ögonblick är ett slags sakrament på evigheten. För Gud är evigheten ständigt pågående. Vi har väldigt svårt att göra oss en bild av evigheten. Vi tänker lätt att det är en massa ögonblick som bara fortsätter och fortsätter. Men i den klassiska, skolastiska teologin förklarar man alltid evighet som *actualitas divina*, Guds ständiga aktualitet. För Gud är allting lika aktuellt, lika närvarande. Det finns bara presens. Det har vi svårt att ta in, eftersom vi lever i tidens dimension. Allt är präglad av tid. Men om vi kan leva i nuet, i det närvarande ögonblicket, får vi en liten aning om vad evigheten kan vara. Nästan alla har erfårit något sådant ögonblick när tiden liksom stod stilla. Det kan vara en naturupplevelse, ett möte med någon man älskar eller en gudstjänst. Tiden stod liksom stilla och något av evigheten lyste fram.

Egentligen innebär varje ögonblick att evigheten lyser fram. Att öva upp förmågan att leva i nuet är något av det viktigaste under vår vardag och också under söndagen. Vi tar emot Gud på nytt i varje ögonblick. Varje ögonblick kan bli en ny början på en djupare gudsrelation. Vi får inte låsa ute Gud utan tro, att han kan möta oss, ofta förklädd, osynlig, ohörbar, men ändå

väldigt tydlig i allt det vi är med om. Varje ögonblick är ett slags tecken och sakrament på evigheten. Det finns två väldigt tydliga evighetsögonblick. Det är dels vid mässan i eukaristin, när bröd och vin förvandlas till Kristi kropp och blod. Då möts tid och evighet, för Gud lever i evigheten, men han blir närvarande i tiden. Här gränsar tid och evighet till varandra. Likadant är det i absolutionsögonblicket, när vi kommer för att gå till bikt, till försoningens sakrament. Vi kommer dit som syndare, men när vi blir befriade från synden erfar vi något av evighet. I vår personliga erfarenhet har vi ofta några sådana evighetsögonblick, då vi liksom tyckte att tiden stod still. Vi kan inte alltid ha det som en känsloupplevelse, utan det är i första hand en trosverklighet. Vi litar på att vi kan möta Gud i varje ögonblick. Det kan vara genom ett bibelord som plötsligt får liv. Det kan vara ett bibelord jag har hört tusen gånger och plötsligt får liv. Det kan vara vid mötet med en människa som vi har dömt ut och plötsligt visar det sig att den här människan kan förmedla en kärlek utan like. Det kan vara när vi ser oss själva i spegeln. Det kan vara på så många olika sätt som Gud kommer in i vårt liv.

Denna närvaro kan också ske under frånvarons skepnad, som är en mycket viktig sak som mystikerna har talat vitt och brett om. Gud möter oss ofta under frånvarons gestalt. Det klassiska exemplet är Jesus själv i örtagården och på korset. ”Min Gud, min Gud varför har du övergivit mig?” Gud tycks frånvarande, ha dragit sig undan, ha övergivit oss. Ingen troende kan gå miste om denna erfarenhet. Ofta bedömer man det som tvivel eller trossvårighet, något enbart negativt, men egentligen är det för att vi skall längta ännu mer efter Gud. Vi kan jämföra med en mänsklig erfarenhet. Då de människor vi älskar allra mest är långt borta, är de ibland ännu mer närvarande för oss. Då de är hemma kanske vi irriterar oss för att de inte tvättar rent efter sig. Men är de långt borta, längtar vi efter dem. Något liknande är det i vår gudsgemenskap. Det kan vara lite olika med olika temperament. Vissa människor har under större delen av sitt liv erfarit Gud som den frånvarande men den oändligt efterlängtade. För andra människor är det som om de sitter och dricker kaffe med Jesus hela dagarna. Det är mycket olika.

Det är mycket viktigt att integrera vår erfarenhet av närvaro, övergivenhet, öken, tomhet i vår gudsrelation. Inte minst i en sekulär värld kan man känna sig långt borta från Gud. Många kommer hit från katolska länder, där alla tro på Gud och alla gör korstecken, där det finns Mariabilder och vigvatten. Då är det svårt att komma till ett sekulärt samhälle där ingenting yttre påminner dem. Men det är för att den inre öppenheten skall växa. Vi kan inte vara alltför beroende av yttre tecken. Har vi en längtan efter att se spår efter Guds närvaro, börjar vi upptäcka det. I vår kultur är det lätt att se Guds spår i naturen. Vi kan också se det i kommunvapnen där det vimlar av helgon. Sankta Ragnhild står vid Södertälje och tar emot. När man kommer till Botkyrka står Botvid där med fisken. I Stockholm finns S:t Erik. I Järfälla finns lammet med korsfanan. Sigtuna har Marias tecken. I Luleå finns Petri nycklar, påvens nycklar. Kungsbacka har Sankta Gertrud. Mönsterås har Johanniterkorset. Kommunerna förkunnar gammal katolsk tradition.

Försöker vi öppna våra ögon blir vi mer eller mindre påmind om Guds närvaro. Ser vi på varandra som Guds avbild, Guds barn, blir vi påmind om Gud genom varandra, också då någon är på dåligt humör. I princip kan allt skapat tala om Skaparen. Allt skapat är skapat av Gud och kan ge oss en aning om honom. Människan är skapad till Guds avbild. Genom dopet är vi Guds barn. Då vore det konstigt om vi inte kunde hjälpa varandra att bli påmind om Gud. Det betyder inte att vi tycker att alla är sympatiska och snälla. Det är inte på det planet. Också den störste syndare kan peka på det oändliga behovet av förlåtelse. Jag träffar ibland

människor som har fått en speciell kallelse. Någon sade sig ha fått en kallelse att be för Saddam Hussein (1937-2006) och hans omvändelse. Guds frälsningsvilja är universell. Han vill att alla skall få del av frälsningen, även de värsta syndarna.

Thérèse av Lisieux erfor ofta guds närvaro som en frånvaro, som ett smärtsamt men ändå tydligt tecken på att Gud var med. Hon säger, att plötsligt var det som om ljuset släcktes i hissen. Hon hade fått en slags nåd att se på hissen som ett tecken på Guds närvaro. Det var en ny uppfinning på den tiden. Hissen skulle föra henne upp till Gud, upp till himlen. Det är viktigt att vi ser de här tecknen omkring oss. Så plötsligt blev det mörkt och Gud försvann. Men på något sätt blev Gud ännu mer närvarande som den frälsare han är på korset, som tar på sig allt mörker, all synd, all skuld för att befria oss och dela vår erfarenhet av gudsövergivenhet. På många språk är övergivenhet och överlåtelse detsamma, *abandon* på franska. En erfarenhet av övergivenhet är också en erfarenhet som leder oss till överlåtelse till Gud.

När vi känner oss övergivna av Gud och människor är det en inbjudan att överlåta oss på ett ännu djupare plan. Det var det som Thérèse av Lisieux fick erfara, när hon berövades den känslomässiga eller erfarbara trosupplevelsen. Tron fördjupas när den inte är en upplevelse vi riktigt kan ta till oss och kontrollera. Det är något större. Det är en mycket viktig erfarenhet, när vi talar om tron med icke-troende. De icke-troende har en bild av att vi troende alltid har hurtfriska svar på allting. Vi har inga bekymmer. De tror att vi liksom har Gud i en liten ask och kan använda honom efter behag, lite förenklat uttryckt. Vi får då försöka förklara för dem att många av våra stora helgon och mystiker har gått igenom något som liknar deras erfarenhet.

Thérèse av Lisieux sade, att hon fick dela trosförnekarnas torra bröd och att hon fick sitta vid deras bord. Det såg hon som en ställföreträdande uppgift och att hon skulle kunna hjälpa dem att upptäcka Gud. Sedan adopterade hon i bön en grym kvinno- och barnamördare, Pranzini. Hon hade läst om att han hade begått fruktansvärda brott. Istället för att oja sig såg hon det som en kallelse att be för hans frälsning. En tydlig katolsk tradition är att när t.ex. någon skall avrättas måste man tillkalla en präst för att i sista stund ge möjlighet till omvändelse. Även under franska revolutionen fick ibland en präst vara med. Thérèse kämpade i bönen för den här mannens frälsning, eftersom hon anade att Gud hade lagt den kallelsen på hennes hjärta. I honom kan man bunta ihop alla dessa människor som har vänt sig bort från Gud. Sedan fick hon läsa beskrivningen av hans avrättning. Då skulle han föras fram till giljotinen och det kom en präst och frågade om han ville bikta sig och ta emot Guds förlåtelse. Då vägrade han. Hon säger, att hennes hjärta då blev mycket bedrövat. Sedan läste hon vidare och såg att precis innan bilan föll ryckte han till sig krucifixet och kysste det. Då förstod hon att Gud hade öppnat sin evighet för honom. Det är mycket dramatiskt, men det uttrycker den ställföreträdande kallelse vi har att också ta på oss i vår bön deras frälsning som tycks längst bort från Gud.

Det är ett klassiskt tema inte minst i klosterlivet och i spiritualiteten, att vi inte bara har ansvar för oss själva och vår egen frälsning, utan i gemenskap med Jesus får vi stå där för alla de andras skull. Det är därför många helgon har sagt sig vara beredda att förkastas om det kan hjälpa andra. Redan Paulus sade, att om det kunde gagna hans bröder efter köttet, var han beredd att själv bli förkastad. Teresa av Avila sade, att om det kunde rädda en enda själ var hon beredd att till tidens slut tillbringa den i skärselden. Ställföreträdandet är ett icke logiskt

uttryck för att man vill offra sig själv för andra. Det är lite främmande för oss att se på vår erfarenhet av frånvaro, torra och öken som vårt sätt att hjälpa de icke troende eller syndarna att ta emot Guds nåd, att vi får dela något av denna erfarenhet för att dra ner Guds nåd till dem. Jesus själv gick in i mörkret i örtagården och på korset för att inifrån få dela syndens verklighet och hela den.

Teologin säger, att ingenting kan frälsas som inte Jesus har delat. Han måste inifrån erfara vad det är att vara skild från Gud, fast han själv var Gud. Det kan vi aldrig förstå rent logiskt, men det är en av frälsningens djupaste verklighet. Vi tror och vet att många heliga mystiker och vanliga smålänningar har fått dela en sådan erfarenhet, fast de kanske inte har tänkt på det. Ofta tror vi att det är fel på oss. Vi har föreställningen att om vi skall leva i Guds närvaro, måste det vara som om vi hela tiden sitter och dricker kaffe med Jesus. Men så är det inte. Det finns naturligtvis människor som har en mer tydlig eller känslomässig upplevelse. Men för människor, inte minst i vår tid, handlar det mer om det utblottade, tomma och ökenliknande. Man får se på det som en ställföreträdande erfarenhet för deras skull som står utanför. Naturligtvis önskar vi alla att det skall bli mer ljus, mer tydligt.

När Johannes av Korset beskriver erfarenheten av själens dunkla natt, talar han ibland om en stråle av mörker. Även om det tycks väldigt mörkt, tråkigt och tomt, kan det ibland komma en lite stråle, en liten känning av Guds närvaro, en liten stråle som även den kan vara mörk. Samtidigt beskriver han att denna delaktighet i gudsfrånvaron, delaktigheten av Jesu Getsemanenatt och kors erfarenhet leder sakta men säkert fram till uppståndelsen och det nya livet. Det kan ske redan på jorden, men för många är det ganska mörkt och tråkigt under jordelivet fram till det stora mötet. Vi kan inte förvänta oss att ha rätt att erfara Guds närvaro på det sätt som vi vill. Vi får inte begränsa det till, att det skall vara något behagligt, fint, skönt och underbart, att Guds närvaro skall vara i linje med våra känslor, tankar och vårt förstånd. Mötet med den levande Guden är alltid ett möte med Guds mysterium som totalt övergår oss. Därför innebär det ofta att vi måste acceptera vår fattigdom, vår utblottelse, vår ödmjukhet. Ändå också i denna lite svåra eller jobbiga situation är kriteriet att vi fortsätter att längta.

Det ser vi också i helgonen som går igenom reningen och natten, att deras längtan växer ännu mer. Så småningom kan vi lära oss detta språk, som rymmer så många accenter, så många fasetter för att tala till vårt hjärta. Det är därför vi ibland talar om frånvarons sakrament. Det blir alltmer nödvändigt i en sekulär verklighet, där det är så få påtagliga tecken på Guds närvaro. Det liksom sällas bort mer och mer. Är vi beroende av yttre tecken kan det bli mycket svårt. Det är därför vi måste upptäcka de andra tecknen som ingen kan beröva oss. Vi har skapelsen, naturen och människorna. Gud kan på så många sätt komma in i vårt liv. Vi kan inte determinera det till att det skall vara på ett visst sätt. Det gäller också i förkunnelsen. Jag möter ibland människor som kommer från en frikyrkobakgrund, där man mycket starkt betonar frälsnings- och omvändelseupplevelsen, som ofta är mycket omvälvande och stark. Men så småningom ebbas upplevelsen ut för många. Om man förväntar sig att upplevelsen skall fortsätta och fortsätta, kan man bli mycket besviken och frustrerad.

Det är därför den klassiska kristna spiritualiteten, som går tillbaka till ökenfäderna och den tidiga monastiska spiritualiteten, talar om vårt behov av öken. Det var därför eremiterna drog ut i öknarna, för de ville renas. De ville möta Gud i det som ytligt sett talade om frånvaron. Många lever i dag i storstadsöknen, där det inte talas så mycket om Gud. Vi får då våga lita på

att Gud kan vara oss lika nära, när han känns frånvarande som när han känns överväldigande. Vi har en begränsad förnimmelsenivå. Vi vill gärna att Gud skall anpassa sig efter våra sinnesförmögenheter.

Det är då det teologala livet kommer in, tron, hoppet och kärleken som är en djupdimension, där vi inte är beroende av våra sinnesförmögenheter. Tron renar vårt förstånd. Förståndet kan hjälpa oss en bra bit, men kommer vi in på djupa vatten, måste tron rena vårt förstånd. Kärleken renar viljan, så att vi mer och mer blir överrumplade av Guds kärlek. Vi kan inte nå ända fram med vår vilja. Hoppet skall rena vårt minne, säger den mystiska teologin. Vi tänker att hoppet riktar oss framåt och undrar hur det då renar minnet. Vi är präglade av vår historia. Vi bär med oss en massa minnen i vår ryggsäck. Det gör det ofta svårt för oss att komma vidare. Vi är bundna av vissa erfarenheter, vissa minnen, som gör det svårt för oss att gå in i Guds närvaro. Vi minns alla misslyckanden, alla kurser i meditation och reträtter, då vi trodde att vi skulle förstå allt. Men det blev inte så mycket av det. Vi tyngs ofta av våra minnen och vågar inte lita på att Gud kan ingripa här och nu. Därför behöver vi hoppet.

Charles Péguy (1873-1914) använder en liknelse om de tre teologala dygderna, de tre teologala krafterna, det som den mystiska teologin kallar vårt övernaturliga organ. Vi har naturliga organ. Men vi har också ett övernaturligt organ som hjälper oss att leva i kontakt med Gud, vår övernaturliga verklighet. De naturliga organen, sinnesförmögenheterna, hjälper oss att orientera oss i den skapade verkligheten. Men genom Guds nåd har vi genom dopet också fått de teologala kraftkällorna, som hjälper oss att orientera oss mot Gud. Péguy liknar de teologala dygderna vid tre systrar som är på vandring. På många språk kan man heta Charity, Espérance och Fides. Han säger, att kärleken och tron är de två äldre systrarna, som är inbegripna i ett allvarsamt samtal. Men hoppet är den lilla flickan som hoppar och skuttar. Det är hon som leder riktningen. Hoppet bestämmer ofta vår livsriktning. Därför är det bra att ägna hoppet också en liten tanke och tänka efter, om jag styrs av hopp i mitt liv eller om hoppet har förtvinat. Det kan bli förtvivlan istället för hopp. Egentligen är det besläktade ting, för hoppet föds ofta ur förtvivlan. Den som väntar på att avrättas har ofta ett litet hopp ända in i det sista ögonblicket att det skall bli nåd. Om vi drabbas av en stor sorg, kan det också växa fram ett hopp mitt i detta.

Péguy menar att i vår gudsrelation måste vi lära oss att använda oss av tron, hoppet och kärleken och inte så mycket av sinnesförmögenheterna, tankarna, känslorna, idéerna. Istället skall vi växa i det teologala livet, så att vi använder rätt organ. Den mystiska teologin är ofta bortglömd vid våra universitet i Nordeuropa. När jag studerade mystisk teologi i Rom var det nästan inga studenter från Nordeuropa, däremot från Sydeuropa, Latinamerika, Indien och Afrika. I Nordeuropa har vi fastnat i ett slags positivistisk syn, och då är den mystiska teologin lite misstänkt. Men den verkar nu vara på väg in. Så om en generation har vi kanske här en lärostol i mystisk teologi, där man får lära sig att vi har ett mystiskt, övernaturligt organ.

Det tar tid att upptäcka att man har ett övernaturligt organ. Om ni som är på reträtten inte hade ett övernaturligt organ skulle ni inte vara här. Då skulle ni ha åkt till Thailand eller till Åland. Vi har genom Guds nåd fått en möjlighet, en kontaktyta med honom. Det säger redan evangeliet. Paulus talar om tron, hoppet och kärleken, dessa tre, men störst bland dem är kärleken (1 Kor 13:13). Att beskriva det övernaturliga organet på detta sätt kan verka främmande. Men det är mycket viktigt att öva upp detta, så att vi inte satsar bara på våra

sinnesförmögenheter. Vi känner inte att Gud är närvarande. Det säger oss ingenting. Det blir mycket lätt att vi översätter gudsmötet på det planet. Då blir det ändå lyckligtvis aldrig riktigt som vi hade tänkt oss. Då vi försöker bli hemmastadda i Guds närvaro, måste vi räkna med att hans närvaro ofta erfars mer som en frånvaro, en längtan efter någon som älskar oss och som vi inte riktigt kan gripa tag i. Det är därför Höga Visan är klassisk andlig litteratur i både judendom och kristendom. Den älskade är plötsligt där och sedan är han försvunnen. Vi kan inte låsa in honom. Ibland är det ett överväldigande möte med den älskade, men plötsligt är han bara borta. Otaliga helgon har kommenterat Höga Visan. Vi har Bernhard av Clairvaux (1091-1153), kyrkofäderna, Teresa av Avila och Hjalmar Ekström (1885-1962).

Gud håller sig undan, döljer sig för att vi skall söka honom med ännu större iver. Vi lär oss då att anpassa oss efter Guds sätt att vara och handla. Vi litar på hans barmhärtighet, förlåtelse och nåd. Det betyder inte att vi alltid känner det som något behagligt. Här är det olika. Det finns olika temperament, olika mentalitet. Det är en erfarenhet i tro, hopp och kärlek. Vi tror på Guds nåd och barmhärtighet. Vi förstår, men Guds nåd är större än vi kan förstå. Man frågar ibland, om det finns någon synd som Gud inte kan förlåta. Kyrkan har fått förtroendet att lösa från all synd. Då kommer frågan in om synd mot den Helige Ande. Det innebär att man inte tror på Guds nåd och förlåtelse. Man har vänt på saken och tror, att Gud inte är en förlåtande och barmhärtig Gud. Det kan drabba människor, speciellt dem som är lite skrupulösa. Man tror sig vara förskjuten från Gud. Hans kärlek finns inte till för mig. Därför är det så viktigt att försöka förklara den här erfarenheten av Guds skenbara frånvaro som en del av frälsningens mysterium. Jesus har delat den med oss och otaliga helgon och mystiker har fått gå igenom Guds skenbara frånvaro och försökt förklara den.

Samtidigt vet vi att när vi drabbas av frånvaron hjälper det inte att bläddra i Johannes av Korsets alla böcker, för det erfars alltid på ett unikt sätt. En del av själva reningen är att vi inte kan säga, att det vi går igenom står sig eller så hos Johannes av Korset och sedan är det bra. Så enkelt är det inte, även om vi gärna skulle vilja att det var så enkelt, utan det sker genom att låta sig renas av Guds frånvaro, låta sig tömmas, låta sig torkas ut. Vi är väldigt olika. Olika människor erfar det på skilda sätt. För vissa kan det vara periodvis. Så beskriver Johannes av Korset det. När han skriver "Själens dunkla natt" skriver han till några munkar och nunnor i de oskodda klostren. När någon hade en svårighet ville han förklara och skrev en hel bok. Han skriver till munkar och nunnor som plötsligt upptäcker att de inte kan be. Till klostret har de kommit bara för att be. Det är kontemplativa kloster. Då är det naturligtvis svårt om de inte kan be. Ingenting fungerar. Allt är bara tomt, öken och frånvaro. Det är då Johannes av Korset försöker förklara för dem att detta är en mognads- och omvändelseprocess, eftersom de behöver renas. Även i vår djupaste längtan efter Gud finns det ett stråk av själviskhet. Där är Johannes av Korset är obönhörlig. Även i våra djupaste aspirationer och vår djupaste längtan finns det något som inte är helt rent och som måste renas. Det är därför frånvaron kan hålla i sig eller vara något vi får ta på oss för de andras skull.

I mystiken skiljet man på två slags natt. En beror på *mortificatio* och en annan beror på *reparatio*. *Mortificatio* är att dö bort från synd, att renas. För vissa är natten en personlig rening, där de sakta men säkert måste bli av med sin själviskhet, som ofta smyger sig in också i förhållandet till Gud. Man ser Gud mer som en mjölkko, som skall leverera bönesvar på löpande band. Gud är till för att tillfredsställa mig. Det kan vara mycket beslöjat. Vi måste räkna med att ibland kan vi vara mycket själviska i vårt gudsförhållande. Då är natten en

mortificatio, ett bortdöende från min själviskhet och självupptagenhet som har smugit sig in i min gudsrelation eller i resten av livet.

Det andra sättet att se på natten är *reparatio*, gottgörelse. Jag får dela denna natt för att gottgöra synd och gudsförnekelse. Så var det för Thérèse av Lisieux som får dela gudsförnekarnas natt för att hjälpa dem att nå fram till Jesus. Ibland får vi för någon annans skull gå igenom natten. Jag har mött några kvinnor som ofta var stöttelelare i våra församlingar. De gjorde allt i stillhet bakom kulisserna. De hade söner som hade hamnat i missbruk eller kriminalitet. För deras skull ville de göra allt för Jesus. Att för någon annans skull låta sig gå in i natten kan anta väldigt olika former. Hos Thérèse av Lisieux var natten en delaktighet i gudsförnekarnas liv. När det gäller Edith Stein var det en natt hon tog på sig för sitt judiska folk, som gick igenom en fasansfull tid. Hos Johannes av Korset är natten mer en rening man själv går igenom för att nå fram till en djupare gudserfarenhet. Det kan också gå ihop med de två sätten att se på natten. Är vi i natten vet vi inte själva varför, för det dröjer innan vi riktigt genomskådar oss själva. Det kan finnas dold själviskhet och dolt högmod. Därför kan det vara viktigt att tänka oss att vi kanske får dela natten också för alla våra icke-troende vänner och släktingar, för våra arbetskamrater. Vi kan dela natten för dem som plågas av krig i Syrien.

Som Teresa av Avila säger, är det viktigt att man vidgar sitt hjärta, så att det blir lika vittomfattande som havets stränder, att man inte stänger in sig i Guds frånvaro. Världen går inte under för att jag får erfara Gud som frånvarande och som torka för dem som är långt borta, utan det är en del av Guds nåd. Man vill ibland inte tro biktfadern om han säger att det är så. Det tar tid för en människa att gå in i natten och ingen kan göra det i vårt ställe. Tyvärr är det så att många då backar, också i kontemplativa kloster. Där man ser natten som en övergång till ett djupare gudsförhållande, en djupare bön, är det många som inte riktigt orkar med. Som Teresa säger, återvänder de till köttgrytorna i Egypten. Man liknar också denna erfarenhet vid Israels barns ökenvandring. Det är också något som berör frälsningshistorien. Innan man kommer in i det förlovade landet måste man gå igenom öknen, gudsfrånvaron, svälten, allt det svåra.

Till sist liknar man natten också vid påskliturgin. Under *Triduum Pascale*, påsktriduum, får vi gå med Jesus in i förräderiet, förnekelsen, ortagården, korsfästelsen och sedan kommer påskmorgonen med ljuset. Det här mönstret går igen på så många plan. Liturgin kan också hjälpa oss liksom Bibeln. Det är också en form av allmänmänsklig erfarenhet, att prövningarna, reningarna kan hjälpa oss. En filosof som Viktor Frankl (1905-1997) säger, att i koncentrationslägren var det de som bad Fader vår eller Kaddish som gick igenom det svåra rena. Jag vill också hänvisa till några människor jag har mött i våra församlingar som gick igenom lägren. Nu är de flesta döda, men jag har kunnat möta några av dem som överlevde koncentrationslägren. De blev ofta stöttelelare i de församlingar som byggdes upp efter kriget i vårt stift. De hade Hitlers telefonnummer inbränt på armen. Ingen av dem jag har mött hade någon form av bitterhet, utan denna fruktansvärda erfarenhet hade ändå hjälpt dem att fördjupa sin tro och tillit till Gud. Vissa hade dock psykiska men eller mardrömmar varje natt. Man kan inte trola bort en sådan erfarenhet, men i tron kan man bearbeta det.

Vi kan välja mellan bitterhet och tillit. Sedan kan man se en människa som har erfärut det minsta lilla nålstygnet. Man kan även möta någon i ett kloster som aldrig blev priorinna och tyvärr blev förbittrad resten av sitt liv. Man är aldrig immun mot bitterhet. Ett lidande, ett

mörker, en gudsfrånvaro kan leda till besvikelse, att man då avskriver bönen som torr och tråkig. Då är det bättre att spela bingo eller bridge. Men här är valet vårt. Varje dag, varje vardag är ett möte med den levande Guden.

Vi har försökt se att det finns vissa linjer som kan hjälpa oss att bli kvar i Guds närvaro, även om vi erfar den mer som frånvaro. Vi får leva av Guds barmhärtighet, ödmjukhet, fattigdom, förlåtelse och mycket mer. Vi kan läsa evangeliet och saligprisningarna som en beskrivning av hur vi skall leva vår vardag. Då är det möjligt att erfar vår vardag som ett mystiskt möte med den levande Guden. Gud har tusen och åter tusen sätt att möta oss. Vi kan i varje nu-ögonblick ta emot honom.

Vi kan sammanfatta reträtten i tre små ord. Det första är ordet nu. Det andra är du. Nu möter jag Du, Gud. Varje ögonblick kan bli ett möte, och Gud är ju Du. Gud är inte ett tankeobjekt, Han, utan det är direkt relation. Det sista är ordet ja, det som Maria säger vid bebådelsen, må det ske som du har sagt. Ja, Herre, jag tar emot dig nu. Inte i morgon eller i går utan just nu. Det fina är att det ständigt kommer nya nu-ögonblick. Vi missar många av dem, men då skall vi inte sörja över det utan ta emot Gud nu, Du, ja. Vi får packa ner de små orden i väskan eller i hjärtat, så att vi blir kvar i denna relation också under vardagen. Kriteriet på att det någorlunda fungerar i vårt liv är, att vi också i vårt vanliga liv är djupt förenade med Gud, att vi vill efterfölja Jesus där, att vi vill ta emot hans nåd, att vi vill bli förvandlade och förlättna, frälsta, helgade. Överallt och alltid kan vi möta Gud.

Kom, Helige Ande, till var och en av oss och till alla människor så att vi förstår hur oändligt älskade vi är och hur nära Gud har kommit oss i Jesus Kristus och att han går med oss varje steg vi tar, varje andetag vi tar, och att varje ögonblick är ett gyllene ögonblick då vi kan förnyas i mötet med dig, den levande Guden, du som lever och råder i evigheters evighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.